Бүхы оронуудаи пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Советэмнай 1921 оной октябрийн 21-hэ гарана | № 123 (16046) | 1982 оной майн 28, пятница | Сэн 3 мүнгэн

СОВЕТ-АВСТРИИН ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй уряалаар, албанай хэрэгээр Советскэ Союзда ерэhэн, Австрийн Республикын Федеральна президент д-р Р. Кирхшлегертэй КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев майн 26-да Кремльдотор хөөрэлдэбэ.

Хөөрэлдөөнүүдтэ: совет талаhаа — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Тихонов, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко; Австрийн эзгhөө — гадаадын хэрэгүүдэй федеральна министр В. Пар, худалдаа наймаанай, ремеселлын ба промышленностийн федеральна министр И. Старибахер гэгшэд хабаадаа.

Хоёр талын харилсаанай байдал ба саашанхи зорилгонууд, тэрэшэлэн дэлхэйн мүнөөнэй байдалые тодорхойлдог эгээн шухала асуудалнууд хөөрэлдөөнүүдэй үедэ харагдаба.

Советскэ Союзай ба Австрийн хоорондын харилсаан үнэхөөр хүршэ ёhоной шэнжэтэй, улам дэбжэн hайжарха замаар хүргэхэ байна. Харилсан хүндэлэлсэлгэ ба этигэлсэлгээр нэбтэрhэн, али али талынгаа хуулита эрхэнүүд болон аша туhые бүрин хараадаа абадаг советавстрийн харилсаа холбоон Европо түбиин ажабайдалай шухала нүхэсэл болонхой най, ремеселлын ба промышленностийн федеральна министр И. Старибахер гэгшэд хабаадаа.

Хоёр талын харилсаанай байдал ба саашанхи зорилгонууд, тэрэшэлэн дэлхэйн мүнөөнэй байдалые тодорхойлдог эгээн шухала асуудалнууд хөөрэлдөөнүүдэй үедэ харагдаба.

Советскэ Союзай ба Австрийн хоорондын харилсаан үнэхөөр хүршэ ёhоной шэнжэтэй, улам дэбжэн hайжарха замаар хүргэхэ байна. Харилсан хүндэлэлсэлгэ ба этигэлсэлгээр нэбтэрhэн, али али талынгаа хуулита эрхэнүүд болон аша туhые бүрин хараадаа абадаг советавстрийн харилсаа холбоон Европо түбиин ажабайдалай шухала нүхэсэл болонхой гэжэ Л. И. Брежнев тэмдэглэбэ.

Нинтын ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй харилсаа холбооной бодото hайн жэшээ болохо, Советскэ Союзтай тогтоohон, али али талада ашаттай туhатай харилсаагаа Австри үндэрөөр сэгнэнэ гэжэ Р. Кирхшлегер мэдүүлээ.

Совет-Австрийн харилсаанай политическэ hайн оршон байдал элдэб hалбаринуудай, али бүхы ажал хэрэгүүдтэ, холбоо барисаанда hайнаар нүлөөлнэ гэжэ тэмдэглэгдээ. 1990 он хүрэтэр үргэлжэлхэ, удаан болзортой программын үндэhөөр амжалтатай хүргэжэ байдаг экономическа харилсаа холбооной талаар нилээд hайн хэм хэмжээн туйлагданхай, худалдаа наймаанай-экономическа холбоо барисаагаа эршэмтэйгээр, аша үрэтэйгөөр саашадань хүргэжөхэ, тэдэнэй түхэл шэнжэнүүдые улам hайжаруулха гэжэ СССР болон Австри шиидэнхэй.

Л. И. Брежнев, Р. Кирхшлегер уласхоорондын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэдээ, амгалан тайбан байдал бэхижүүлхэ, шахардуу байдалай hуларалгые сахин хамгаалха, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрэлгые болюулха асуудалнуудаар хоёр ороной хараа бодолнуудай тудалдадаг гү, али дүтэрхы байhые тусхайлан тэмдэглэбэ.

Л. И. Брежнев буу зэбсэгүүдые, түбхын түрүүн ядерна зэбсэгүүдые түхеэрэлгые зогсоохо асуудалаар СССР-эй hаянын дурадхалнуудта Австриин анхарал хандуулаа. Уласхоорондын үйлэ хэрэгүүдые шахардуу байдал hуларуулгын, амгалан харилсаа холбоо бэелүүлгын замда тэхэрюулэн оруулхын тула Советскэ Союз шадаха бүхы юумэсэ хэхэ байха гэжэ тусхайлан тэмдэглэбэ. Европодохи ядерна зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай совет-американ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ хэнэйшье аша туhые хохидолдо оруулхагүй, үнэн сэхэ, тааруу зүбөөр үгөсэ ойлголсохо ябадал туйлахые СССР хүсэнэ. Энэмнай стратегическэ зэбсэгүүдые хизаарлаха ба хороохо тухай хөөрэлдөөнүүдтэ мүн лэ хамаадана гэбэ.

Дээдэ тушаалтадай уулзалга США-тай үнгэргэхөөр совет талын бэлэн байhые Р. Кирхшлегер hайшааба.

Европодо аюулгүй байдал, харилсаа холбоо хангаха зорилготой Хельсинкын зүблөонэй эхи табиhан хэрэгые үргэлжэлүүлгэдэ бүхы аргаар туhа хүргэхэ гэжэ хоёр ороной хүсэдэг байhаннинь лаблан элирхэйлгэдэ. Мадридтахи уулзалгын үрэтэйгөөр үнгэрхэ, мүн этигэлсэлгэ ба аюулгүй байдал бэхижүүлхэ хэмжээнүүдые, Европодо буу зэбсэгүүдые хуряаха асуудал зүбшэн хэлсэхэ конференци зарлаха тухай шиидхэбэри абаха байха гээд найдажа байhанаа Л. И. Брежнев, Р. Кирхшлегер элирхэйлбэ.

Хөөрэлдөөнүүд хани ёhоной, бүтэмжэтэй оршон байдалда үнгэрөө.

ХАНИ БАРИСААНАЙ ОРШОН БАЙДАЛДА

Австрийн Республикын Федеральна президент Р. Кирхшлегерэй хүндэлэлдэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиум майн 26-да Кремлийн Ехэ ордон соо сайлалга хэбэ.

Тэрээнтэй суггаа ябаhан Австрийн гүрэнэй ажал ябуулагшад президенттэй хамта байлсаа.

Совет талаhаа — Л. И. Брежнев, Н. А. Тихонов, А. А. Громыко, П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэнэрэй орлогшонор, СССР-эй министрнүүд, СССР-эй Гүрэнэй комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр, бусад тусхай тушаалтад сайлалгада хабаадаба.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев сайлалга дээрэ үгэ хэлээ.

Л.И. БРЕЖНЕВЭЙ хэлэhэн үгэ

Хүндэтэ господин Федеральна президент!

Австриhаа ерэhэн хүндэтэй айлшад!

Нүхэдүүд!

Таанадые, господин Президент, хани барисаата Австрийн Республикаhаа Советскэ Союзда ерээд байhан үхы түлөөлэгшэдые үнэн сүрхэнhөө амаршалнаб.

Советскэ Союзай болон Австрийн хүтэлбэрилэгшэдэй аг үргэлжын политическэ харилсаануудай хоёр талада ирилтэ болоhониинь бидэнние баярлүүлна. Уулзахэ үхэндөө нэгэ нэгэндээ хэлэх юумэн бидэнэртэ бий, үрэдүйдэ хөөрэлдэхэ юумэн бий.

Политическэ, худалдаа наймаанай-экономическа ба буад асуудалнуудаар совет-австрийн харилсаан хүрдэн үргэнөөр, үрэ түгсөөр, хоёр талада ашатай туhатайаар хүгжэнэ гэжэ господин Президент бидэ хоёр мүнөөдэр нэгэн hаналтайгаар тэмдэглэhэн байнабди.

Бидэ адли тэгшэ эрхэтэйгээр, үнэн сэхээр хэрэгүүдээ бэелүүлнэбди. Манай оронуудай хоорондохи харилсаан этигэл найдамтай, нэгэ нэгээ ойлгохо, нэгэ нэгээ хүндэлхэ үнэн зүрхэнэй хүсэл эрмэлзэлтэй байhаарааа шалгарна. Тобшолбол, бидэ hайн хүршэнэр мэтээр ажаhуунабди.

Совет-австрийн харилсаанда шиидхэгдээгүй ямар нэгэн асуудалнууд үгы гээ hаа, буруу юм ааб даа. Асуудалнууд бий, саашадаашье байха. Гэбэшье тэдэ юрэнхыдөө бүтэмжэтэй hайнаар шийдхэгдэнэ. Энэнь туйлhанаараа сэдьхэлээ ханахагүй, хоорондохи ажал ябуулгала үргэдхэхэ хэрэгтэ туhална. Энэ хадаа гансал манай арадуудай бэшэ, харин бүхы Европын олониитэдэ ехэ аша туhа хүргэнэ, нүлөө үзүүлнэ.

Совет-австрийн тогтуурритай, али бүхы хангалтагүй ябуулгануудhаа сүлөө харилсаа холбоон Европодо эб найрамдал хангалтын эрхэ нүхэсэл болоно. 1955 ондо баталагдаhан гүрэнэй договор тухай эндэ дурдангүй байжа болохогүй.

Энэ түүхэтэ документдэгар табигдахадань, Австрийн эдэб эсын хохидолдо ороохо байhые үридшалан хэлэхэ үсөөн бэшэ хүнүүд олдоhби байгаа.

Жэшээнь, союзнигууд болон харгалзан дэмжэгшэдгүйгөөр багахан орон ураг шаа дабшажа шадахагүй юм гэжэ айлгаhан байна.

Зүгөөр түүхэ тад ондоогоор шиидхээ. Ямаршье бүлэглэлдэ хабаадахагүй гэhэн политикые Австрийн саг үргэлжэ баримталан бэелүүлгэ тэрэнние hуларуулаагүй, харин тад hөөргэ дэлхэй дээрэ тэрэнэй байдалые бэхижүүлээ. Австри уласхоорондын хэрэгүүдтэ эдэбхитэй, бэеэ дааhан байдалай үүргэ дүүргэхэ аргатай болоhон байгаа. Энэнь мүнөө үедэ, ерээдүйдэ булюу юумэ үгэнэ.

Эб найрамдалые бэхижүүлхын, «Хельсинкиин хараа шэглэлые» үргэлжэлүүлхын, баруун ба зүүн оронуудай хоорондо хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхын тула Австрийн Республикын, Танай, господин Президент, Федеральна канцлер Крайскийн оролдолгонуудые эршэмтэйгээр гаргадаг байhыетнай Советскэ Союзда hайн мэдэдэг, сэгнэдэг юм.

Мүнөө оршон байдал орёё түгшүүрилтэй байна. Буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгэ улам үргэдхэгдэнэ. Нөөсэлэгдэhэн буу зэбсэгүүд манай бүхы газар дэлхэйе галдан шатаахада эдбэг хүрэхэ байна. Энэ талаар хэгдэhэн шэнэ алхам бүхэн амгалан байдалда тохёолдуулагдадаг аюулые үргэдхэнэ. Гэбэшье буу зэбсэгүүдээ үгы хэхын орондо сэрэгэй бүлюу хүсэтэй болохын тула шэнэ буу зэбсэгүүдые бүри ехээр бүтэн гаргахаар болэн байдаг хүсэнүүд баруунай оронуудта бий. Нимэ оршон байдалда амгалан тайбанаар ажаhууха гээшэ илангаяа үнэтэй сэнтэй байна.

Буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар ООН-ой Генеральна Ассамблейн тусхай хөөрдохи сесси hаяар Нью-Йоркдо худэлмэрээ эхилхэнь, Советскэ Союз үгэ хүүрээрээ, мүн үедэ бүхы дэлхэйн арадуудай hанаагаа зобожо байhые hайнаар ойлгобошье, бидэ урма зоригоо хухарха ёhогүйбди гэжэ түгэсхэлдөө тэмдэглэхэ хүсэлэнтэйб. Дэлхэй дээрэхи мүнөөнэй байдалые hайн тээшэнь эрьюулжэ, дайнай аюулые усадхан зайсуулжа болоно.

Советскэ Союз болон Австрийн хани барисаанай, хүршэ ёhоной хараа шэглэлые саашадаашье залан сэхээр бэелүүлхые шиидэнхэй байhыень господин Президенттэй уулзалгамнай баталба.

Эб найрамдалые бэхижүүлгын, уласхоорондын бүтэмжэтэй hайн харилсаае хүгжөөхэ асуудалнуудаар манай ороной болон Австрийн Республикын үгээ ойлголсохо байhандань этигэнэб.

Господин Федеральна президент болон тэрэнэй hамганай элүүр энхын түлөө;

Австриhаа ерэhэн манай бүхы айлшадай элүүр энхын түлөө;

Советскэ Союзай болон Австрийн Республикын хоорондохи хани харилсаае саашадань хүргжөөхын түлөө;

бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын түлөө! — хундага үргэхые дурадханаб.

• • •

Р. Кирхшлегер харюугай үгэ хэлэбэ.

Р. КИРХШЛЕГЕРЭЙ хэлэhэн үгэ

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй хүндэтэ господин Түрүүлэгшэ!

США-гай урдын президент Джимми Картертай бэнэдэ уулзаха үедөө хани ёhоной албанай хэрэгээр Советскэ Союзда ерэхые хүндэтэйгөөр уриhанайтнай, Австрида зорюулжа хэлэhэн талуун Дулаан үгэнүүдэйнай түлөө Танда, господин Түрүүлэгшэ, мүн СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ баяр баясхалан хүргэнэб. Албанай хэрэгээр ерэhэн ушарай политическэ удаа шанарые ойлгожо, энэ реалыетнай халуунаар хүлээн абаhан байгааб.

Эндэ бидэниие хүндэмүүлэй халуунаар угтаhанайтнай түлөө, хүндэтэ айлшад ёлложо буугаад байхадамнай халуун дулаанаар хүреэлжэйтнай түлөө hамганайнаа, мүн намтай суггаа ябаhан хүнүүдэй үмэнэhөө Танд мүн лэ баярые хүргэнэб.

Тохёолдоhон ушарые hамгаалжа, hайндэрэй энэ үлэй саана сугларhан бүхы хүнүүдhээ гадна, Советскэ Союзай арадуудта ёрынгөө зүгhөө, Австрийн арадай үмэнэhөө хани бариманай, гүн сэдьхэлэй хатүн амаршалга хүргэхые хүн зүбшөөгыт. Мэнэ hаяан намда зорюулжа хэлэhэн амаршалгынтнай үгэнүүдэй түлөө Танда, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй господин Түрүүлэгшэ, зүрхэ сэдьхэлhээ баярые хүргэнэб.

Мүнөө үедэ уласхоорондын байдал айхабтар орёё hаа. Иимэ байдалай шалгааанууд тухай hанал бодоймнай зарим ушарта hаатэ нэгэн, нүгөө заримдаа hаатай байhаниинь ойлгосотой. Нимэ үедэ нэгэ нэгээ хүндэлжэ, бүтэмжэтэй hайнаар хөөрэлдэжэ, hанал бодолоо халан абалсаха гээшэ намда илангаяа шухала удха шанартай. Тиимэhээ би мүнөө эндэ үнгэргэгдэжэ байhан хөөрэлдөөнүүдые үндэрөөр сэгнэнэб. Эндэ болложо байhан баярта ушартай дашарамдуулан, Австрийн бэелүүлдэг политикын зарим гол ёhонуудые найруулан хэлэхыемни зүбшөөгыт.

Австрийн Республика эб найрамдалай, тогтуурритай байдалай, шахардуу байдалые hуларуулгын нүлөө ехэтэй политикые бүхы шэглэлнүүдээр бэелүүлхые шиидэнхэй. Тэрэниие баталан абалгада Советскэ Союзай ехээр хабаадаhан, бэеэ дааhан байдалтай ба демократическа Австрийе hэргээхэ тухай 1955 оной майн 15-най гүрэнэй договор; газаа талаhаа тэрэнэй бэеэ дааhан байдалые, тэрэнэй газар дайдын бүрин бүтэн байлгые хангаха зорилготой Австрийн саг үргэлжын нейтралитедые конституцийн ёhоор батадхаха, уласхоорондын оршом соо мэдэрхэ; Нэгэдэмэл Нацинуудай Организацида бидэнэй гэшүүн байлга ба манай ниитын байгуулалта — бидэнэй баримталдаг плюралистска демократи энэ политикын үндэhэ hуури болоно.

Энэ манай политикын гүрэнүүдэй уласхоорондын эмхинн этигэл найдабарида хүртэжэ байhыень бидэ ехэ урма баяртайгаар батадхажа шадахабди. Манай гүрэнэй байгуулалтын эдэ үндэhэ hууринуудые баримталдаг байhанаймнай үндэhөөр тодо hонор, этигэл найдабарин эзэлдэг. Ямаршье бүлэглэлдэ хабаадахагүй гэhэн политикаяа эдэбхитэйгээр бэелүүлхэдээ, ООН-ой оршондо уласхоорондын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ шадаал hаа ехэ хубитаяа оруулхые Австри оролдоно. Ямаршье бүлэглэлдэ хабаададаггүй гүрэн hайн туhаламжа, дэмжэлгэ үзүүлжэ шадаха байна. Сэрэгэй хүсэнүүдэй тэнсүүрние хангажа, уласхоорондын аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ арга олдоhон буу зэбсэгүүдые хуряалгын аша үрэ ехэтэй алтхамуудта хабаатай буу зэбсэгүүдые хиналтадаа абаха, хёмороо зүришэлдөөтэ газарнуудые усадхаха гэhэн хоёр зорилго мүнөө правительствануудай урда тон шухала удха шанартайгаар табигдана. Эгээл ехэ буу зэбсэгүүдтэй үрэнүүд энэ талаар горитой хубитаяа оруулха ёhотой. Зүгөөр нэгэшье орон энэ хэрэгhээ өөрыгөө гаргажа шадахагүй.

Минин hанахада, уласхоорондын эрхын бүхы дүримүүдые, тусхайлбал, гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанда хүсэ хэрэглэлгэhээ, хүсөөрөө аюул тохёолдуулгаhаа арсалгые наринаар сахиха гээшэ мүнөө уласхоорондын хёмороо зүришэлдөөнүүдые усадхаха, аюултай шэнэ газарнуудые зайсуулха талаар ехэ нүлөө үзүүлхэ байна.

Эхинhээ хойшо Австри бусад нейтральна болон ямаршье бүлэглэлдэ хабаададаггүй гүрэнүүдтэй нягта харилсаа холбоо тогтоожо, аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар нинтэ Европын зүблөонэй амжалтатайгаар дүүргэлгэдэ эдэбхитэйгээр нүлөөлhэн байгаа. Мадридтахи уулзалга хүдэлмэреэ байгша оной ноябрь hарада үргэлжэлүүлхэ. Австрийн талын hанамжын ёhоор, энэ уулзалга удха түгэлдэр, тэнсүүритэй эсэсэй документ абажа, шахардуу байдалые hуларуулгын политикада шэнэ тулхисэ үгэхэ ёhотой. Минии hанахада, нейтральна болон ямаршье бүлэглэлдэ хабаададаггүй оронуудай проектиимэ документын hайн үндэhэ hуури болоно. Мадридтахи уулзалгын hүүлшын шатые буруу hүргэхэ, аюул тохёолдуулха оршон байдалые хубилгахын тула hайнаар хүдэлхэ шухала гэжэ hанагдана.

Хельсинкидэ абтаhан Түгэсхэлэй актын бүхы гол ёhонуудые, дүримүүдые—политическэ, экономическа гү, али бусадшье асуудалнуудаар, тэрэ тоодо хүнүүдэй хоорондохи харилсаае, тэндэ тодорхойлогдоhон хүнэй эрхэнүүдэй ба гол сүлөөнүүдэй удха шанарые сахилга хаба даажа байгаа бүхы түрэнүүдэй аша туhада харюусана.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй господин Түрүүлэгшэ!

Австрийн түрэнэй договорой баталагдан абтаhан сагhаа хойшо гэхэ гү, али 27 жилэй хугасаа соо экономическа, соёлой ба политическэ асуудалнуудаар австрийн-совет харилсаанай hайнаар хүгжэжэ байhандань бидэ, австрийнхид, сэдьхэлээ хананабди. Нинтын ондо ондоо байгуулалтатайшье hаа, манай хоёр түрэнэй хоорондохи харилсаан хани барисаанай, нэгэ нэгээ хүндэлэлгын, этигэл найдалай hайн үндэhэ hуури дээрэ хүгжэжэ байна. 1981 оной февралиин 23-да КПСС-эй XXVI съезд дээрэ үгэ хэлэхэдээ, Танай, господин Түрүүлэгшэ, Австритай Советскэ Союзай харилсаанай амжалтатайгаар хүгжэжэ байhые hайшааhан ушарыетнай Австрида сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглээ.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Тихоновэй Советскэ Союзай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ болоод, түрүүлэн Австрида ерэhэн ушарыень бидэ мүн лэ урма баяртайгаар тэмдэглэнэбди. Советскэ Союзтай худалдаа наймаагаа үргэдхэжэ, тодорхой харилсаа холбоо тогтоогоод, Австрийн экономикын амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байгаа хамжаанда жэшээ харуулхаhаа гадна, манай хамтын мүнгэ зөөриин тоосоондо Австрийн үриие бага болгохо байhандань найданаб.

Хэрбээ ниитын ондо ондоо байгуулалтаhаа дулдыдангүй, эдэ бүхы жэлнүүдтэ австрийн-совет харилсаануудай ашатай туhатай холбоо барисаанай hайн жэшээ болоо гэжэ хэлээ hаамни. Та, господин Түрүүлэгшэ, зүбшөөхэ аабзат гэжэ найданаб.

Совет Социалис Республикануудай Союзай Верховно Соведэй Президиумэй үндэр дээдэ тушаалта господин Түрүүлэгшын элүүр энхын түлөө, хүндэтэ г-жа Брежневагай элүүр энхын түлөө, Советскэ Союзай арадуудай жаргалта ерээдүй байдалай түлөө, мүн Европодо тогтуурритай hайн, амгалан байдалай оршондо австрийн-совет хани харилсаануудай саашадаа хүгжэн hалбархын түлөө хундага үргэнэб!

• • •

Л. И. Брежневэй болон Р. Кирхшлегерэй хэлэhэн үгэнүүд ехэ анхаралтайгаар шагнагдажа, удаан үргэлжэлhэн альга ташалгаар нэгэнтэ бэшэ уттагдаба.

Сайлалга хани барисаанай оршон байдалда үнгэрөө.

(ТАСС).

ТАСС
ШӨНӨ.hОНИН

Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ ХАРЮУ

Буу зэбсэг хуряалгын ба аюулгүй байдалай асуудалнуудаар бэеэ даанхай комиссиин бодомжолон тодорхойлhон hанамжа дурадхалнууд болон туе комиссиин түрүүлэгшэ, Швециин политическэ элитэ ажал ябуулагша У. Пальме гэгшын дамжуулгын бэшэг СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневтэ барюулагдаhан байна. Буу зэбсэг хуряалгаар ООН-ой Генеральна Ассамблейн тусхай II сессидэ ба гүрэнүүд болон правительствануудай толгойлогшонорто комиссиин hанамжа, дурадхалнууд дамжуулагдаха байна.

Ондо ондоо суртал бодолтой ба политическэ үзэлтэй хүнүүд комиссида ороhон байгаа гээд У. Пальме бэшэг дотороо онсолон тэмдэглэнэ. Бүгэдэндэ hайшаагдажа, комиссиин hанамжа, дурадхалнуудай үндэhэ болгогдоhон гол шухала тобшололнуудые харуулна. Нэгэдэхээр, ядерна дайнда илагшад гэжэ байхагүй, дайнай биш бололые саран зайсуулха, амгалан тайбан байдал аршалан хамгаалха гээшэ эгээл ехэ харюусалга мүн гэhэн тобшолол болоно. Хоёрдохёор, хизаарлагданги ядерна дай хэжэ болохо гэжэ үнэншэлгэ, гурбадахяар, буу зэбсэг нөөсэлэлгын үндэhөөр айлган hүрдөөхэ бодомжо бултанай аюулгүй байха хараа бодолоор hэлгэхэ шухала байhандa этигэхэ гээшэ аюултай hанаашалга болоно.

Л. И. Брежнев У. Пальмедэ харюу эльгээгээ. Тэрээн доторнь иигэжэ хэлэгдэнэ: «Танай бэшэгые ехэтэ hонирхон уншааб. Танай толгойлдог комиссиин бодомжолон тодорхойлhон hанамжа, дурадхалнууд ехэ анхаралтайгаар ушэнжэлэгдэхэ байна.

Бидэнэрэй hүүлэй уулзалгаhаа хойшо үнгэрhэн саг соо Советскэ Союз буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлые хизаарлаха талаар хэдэ хэдэн шухала үүсхэлнүүдые гаргаа гээшэ. Бидэнэр саашадаашье энэ талаар хүсэлэл оролдогонуудаа hуларуулхагүй гэжэ хүсэд шиидэнхэйбди. Тобшолон хэлэбэл, буу зэбсэг хуряалгаар ООН-ой Генеральна Ассамблейн тусхай II сессиин амжалтатайгаар үнгэрхын тула бидэнэрhээ лулдыдаха бүхы юумэ хэхэбди.

Өөhэдөө үүсхэлнүүдые гаргахынгаа хажуугаар, бусад правительствануудай гү, али олониитын зохёон хараалhан бүтэмжэтэй дурадхалнуудта бидэнэр ходоодоо анхаралаа хандуулдагбди. Танай толгойлог комиссиин худэлмэрин зөв найрамдалай ба аюулгүй байдалай хэрэгтэ туhа нэмэри болохо гэжэ найдажа байhанаа мэдүүлнэб».

(ТАСС).

КПСС-эй ЦК-да ЗҮБЛӨӨН БОЛОБО

Түбэй газетэнүүдэй, журналнуудай, хэблэлнүүдэй, мэдээсэлэй агентствэнүүдэй, телевиденийн ба радио-дамжуулгын, үзэл сурталай эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй зүблөон КПСС-эй Центральна Комитедтэ болобо. «1990 он хүрэтэрхи үедэ СССР-эй Эдеэ хоолой программа ба тэрэнние бэелүүлхэ хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй элидхэлые тайлбарилха, ойлгуулан нэбтэрүүлхэ, КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбринүүдые дүүргэхын тула, олониитэдэ мэдээсэл дамжуулдаг хэрэгсэлнүүдэй дүүргэхэ зорилгонууд харагдаа.

Революционно теорие, КПСС-эй ленинскэ аграрна политикые шадамар мэргэнээр хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ хубита болохо документ — нүхэр Л. И. Брежневэй элидхэлые парти, бүхы совет арад ехэ hайшаалтай, урма баяртайгаар угтаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. С. Горбачев зүблөон дээрэ үгэ хэлэбэ. Зүблөонэй худэлмэридэ КПСС-эй ЦК-гай секретарьнууд М. В. Зимянин, И. В. Капитонов хабаадаа.

КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 он) Пленумээр hуури табигдаhан, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи хэдэн Пленумүүдээр, партийн XXIV — XXVI съезднүүдээр хүргөөгдэхэн, партийн мүнөөнэй аграрна политика бодото дээрээ удаа дараалан бэелүүлэгдэнэ гэжэ тэмдэглэгдээ. КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй түүхэтэ шиидхэбринүүд — хүдөө ажахыгаа, тэрээнтэй холбоотой hалбаринуудые хүгжөөлгын шэнэ шата болоно. Өөрынгөө удха шэнжээр, дэлисэ хэмжээгээр бүхы арадай ажахые саашадань хүгжөөлгын хэрэг хаягаха зэргэтэй байна. Нүхэр Л. И. Брежневэй үүсхэлээр, КПСС-эй XXVI съездын заабаринуудтай зохилдуулагдан хараалагдаhан, СССР-эй Эдеэ хоолой программа шадаал hаа, бүри богони болзорнуудта ороной хүн озниие эдеэ хоолой продуктнуудаар найдамтай хангаха арга олгохо байха.

Нүхэр Л. И. Брежневэй элидхэлэй заабаринууд болон тобшололнуудые, КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй документнүүдэй удхые бүхы ажалшадта тайлбарилан ойлгуулха, Эдеэ хоолой программые, энээнтэй дашарамдуулан, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй баталан абаhан тогтоолнуудые бэелүүлхын тула худэлмэришэдэй, колхознигуудай, интеллигенцийн дунда эмхидхэлэй ба политическэ худэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулхадань партийна организацинуудта бүхы арга туhалха гээшэ хэблэлэй шухалын шухала зорилго болоно гэжэ зүблөон дээрэ заагдаа.

Олониитэдэ мэдээсэл дамжуулдаг ба пропагандын хэрэгслэнүүд газар тарялангай ба мал ажалай онол шанарые бүхы аргаар hайжаруулха, газар, үйлдэбэриин фондууд, материалнуудые, ажалай хүсэ ба финансын нөөсэнүүдые ашаглалга hайжаруулха, ажалай бүтээсэ болон худэлмэриин шанар дээшэлүүлхэ, гээлтэ хоролто зайсуулха, арьбалалта ба хямгадалга хангаха, ажахы эрхилэлгын шэнэ онол арганнуудые хэрэглэхэ болон агропромышленна комплексын бүхы hалбаринуудта эсэсэй эгээн hайн үрэ дүнгүүдые туйлахын түлөө бүгэдэ арадай социалис мүрысөөнэй эдэбхитэй эмхидхэлшэд болохо уялгатай.

Эдеэ хоолой программа 1982 ондо өөрынгөө түрүүшын үрэ үгэхэ ёhотой. Тиимэл ушарhаа орооhо таряа, мяха, hү ба бусад түхэлэй продукци худалдан абаха гүрэнэй түсэбүүдые заатагүй дүүргэхэ, баярай ойн жэлэй ургасые хаha саг соонь болбосоруулха, бүрин hайн байлгаха ябуулгада али болохоор туhалха шухала.

Совет арадай байдалые саг үргэлжэ hайжаруулха зорилготой КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй шиидхэбринүүдые, нүхэр Л. И. Брежневэй заабаринуудые бэелүүлхын түлөө хэблэл, радио ба телевидени эршэмтэйгээр тэмсэхэ, худөөгэй таряашадай, малшадай, механизаторнуудай, городуудай ажалша коллективүүдэй мэргэжэлтэдэй зохёон байгуулхы эдэбхи үүсхэлые дэмжэхэ, тэдэнэй түрүү дүй дүршэлые ороолдосотойгоор тайлбарилан ойлгуулха ба нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ уялгатай.

Партийн райкомуудай, колхозууд болон совхозуудай, агропромышленна комплексын предприятинуудай, партийна эхин организацинуудай али бүхы ажал ябуулгые үргэнөөр, али тодоор толилон харуулха хэрэгтэ хэблэлэй, телевиденийн ба радиогой гол анхарал хандуулагдаха ёhотой. Эдэнэй ороолдолго хүсэлэлгэhөө, эмхидхэлэй ба үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын худэлмэриин нэгэдэлhээ. хүнүүдэй дунда худэлмэри ябуулха шадабариhаань ажалай ашаг үрэ. партийн табиhан зорилгонуудэй дүүргэлтэ шиидхэхы ёhоор дулдыдаха байна.

Мүнөө сагай совет худөө нютагай социальна дэбжэлтые, тэндэхи хүн зоной гэр байрын-ажаhуудалай ба социально-соёлой байдалай хубилалтые үнэншэмэ тодоор тайлбарилан харуулха гээшэ хэблэлэй худэлмэриин шухала шэглэл болоно.

СССР-эй Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэ — ниитэ партийна, бүгэдэ арадай хэрэг болоно. КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй түүхэтэ шиидхэбринүүдые дүүргэхын түлөө бүгэдэ арадай тэмсэлэй түрүүшын зэргэдэ дабшалга — совет хэблэлэй. журналист бүхэнэй арюун ялга мүн.

ЭХЭ ОРОНОЙ ШАГНАЛ

Манай ороной арадуудай аха дүүгэй хани барисаа бэхижүүлхэ хэрэгтэ Киев хотын ехэ габьяануудтай байhые, ажахын ба соёлой байгуулалтын талаар хотын ажалшадай туйлаhаан амжалтануудые тэмдэглэн, тогтоогдон байгуулагдаhаар 1500 жэлэйнь ойтой дашарамдуулан, **Киев хотые** СССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Арадуудай Хани барисаанай** орденоор шагнаба.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

«Хүдөө ажахы болон агропромышленна комплексын бусад һалбаринуудые хүтэлбэрилгэ һайжаруулха тухай» болон «Экономико эрхилэлгые нарижуулан һайжаруулха, колхоз болон совхозуудай экономико бэхижүүлхэ хэмжээнүүд тухай» тогтоолнуудые КПСС-эй ЦК болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет абаа. Байгша оной майн 24-дэ болоһон КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ эдэ тогтоолнууд баталагдаа. Тус тогтоолнууд хуряангыгаар доро толилогдобо.

ХҮДӨӨ АЖАХЫ БОЛОН АГРОПРОМЫШЛЕННА КОМПЛЕКСЫН БУСАД ҺАЛБАРИНУУДЫЕ ХҮТЭЛБЭРИЛГЭ ҺАЙЖАРУУЛХА ТУХАЙ

КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 он) Пленум мүнөөнэй аграрна политикын үндэһэ һуури табиһан байна. Тэрээнһээ хойшо хүдөө ажахы болон агропромышленна комплексын бусад һалбаринуудые саашадань дэбжээхэ, эдеэ хоол ехээр абадаг болохо талаар орон дотор айхабтар ехэ хүдэлмэри хэгдээ юм гэжэ тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ. Энэ үедэ хүдөөдэхи материально - техническэ баазе нилээд бэхижээ, хүдөө ажахы индустриальна хүргэлтын замда батаар орошо байна. Колхоз, совхозуудые кадрнуудаар хангаха, хото болон хүдөөгэй ажалшадай гэр байрын, соёлой болон ажаһуудалай эрхэ байдалые адлишуу болгохо талаар хэмжээнүүд бэлүүлэгдээ.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин индустриин замда оруулагдажа, тусхай шэглэлнүүдээр хүргөөгдэдэг болоходонь, колхоз, совхозуудые материальна хэрэгсэлнүүдээр хангаха, техникэ зааһабарилан харуулһалха, үтэгжүүлгэ оруулха, газар шанаржуулан һайжаруулха хүдэлмэри, барилга хэхэ, ашаа зөөхэ, продукци хадагалха, буйлуулха талаар олон предприяти болон эмхинүүд хүдөөдэ бии болоһон байна.

Хүдөө ажахы, агропромышленна комплексын бусад һалбаринуудые хүтэлбэрилэлгэдэ бии байгаа дутагдалнууд тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ. Мүнөө үедэ байгаа хүтэлбэриин аппарат үлэмжэ адар, бэ бэтэсэ холбоогүй болоһон, хүтэлбэридэ хүдэлдэг хүнүүдэй тоо үндэһэгүйгөөр олошоруулагдаһан байшоо. Хүтэлбэридэ һалбаринн болон газар нютагай гол ёһонуудые тааралдуулха гэһэн эрилтэ хаа хаанагүй дүүргэгдэнэгүй. Ажахынуудай нилээд олонхи хубинь областной, республиканска болон районууд хоорондын органуудай, олон тоото трестнүүд болон нэгэдэлнүүдэй мэдэлдэ байдаг, районно шата һуларуулагдаһан байна.

Хүдөө ажахые хангадаг СССР-эй Госкомсельхозтехникын, Союзсельхозхимиин, СССР-эй мелиорациин болон үһанай ажахын министерствын предприятинууд болон эмхинүүд, барилгын, бэлэдхэлэй, транспортна болон бусад эмхинүүд колхоз совхозуудтай эмхидхэлэй болон экономическа талаар һуля холбоотой байна.

Хүтэлбэридэ албан зургаануудай хоорондоо холбоогүй байһан ушарһаа түсэблэлгэдэ, материально-техническэ хангалгада, тусхай мэргэжэлтэй болгохо ябадлада, үйлэдбэриие тааруу зүбөөр хубаарилан хүргөөлгэдэ нилээд ехэ дутагдалнууд үзэгдэжэ, хүдөө нютагуудые комплексноор хүргөөхэ зорилго шидэлгые хэсүү бэрхэтэй болгоһон, нэгэн адли хүдэлмэри эргэ ябуулха, бэ бэеынгээ хэдэг юумые хэхэ ябадалнууд үзэгдэдэг болоһон байна. Колхоз, совхозуудай ажал ябуулгые улууса ехээр заабаришалан гуримшуулдаг болонхой, экономическа онол арганнуудые хэрэглэн хүтэлбэрилхын орондо миин захирдаг ушарнууд олошорһон байна.

Эдеэ хоолой программын дүүргэлтые амжалтатайгаар бэелүүлхын тулада зохихо эрхэ байдал бии болгохо зорилгоор хүдөө ажахын болон агропромышленна комплексын бусад һалбаринуудай хүтэлбэриие саашадань һайжаруулха хэмжээнүүдые түб газарташье, мүн нютагуудта бэелүүлхэ шухала гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет мэдэрбэ. Эдэ хэмжээнүүдтэ иимэ юумэн хараалагдана гэбэл:

социалис хүдөө ажахын гол шатанууд бологшо колхоз, совхозуудай ажахыгаа бэеэ даагаад эрхилхэ үүргыень, үүсхэл эдэбхиинь дээшэлүүлхэ, тэдэнэй ашаг үрэтэйгөөр ажаллахын тулада таатай зохид экономическа, социальна, эмхидхэлэй эрхэ нүхэсэл бии болгохо;

үйлэдбэриие ехэдхэһэнэй, ажахынуудай экономико бэхижүүлһэнэй ба үүрэнэй түсэбүүдые заатагүй дүүргэнэй түлее колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй болон мэргэжэлтэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ, зохёохы ёһоной үүсхэл эдэбхиинь шадабариинь хүргөөхэ;

агропромышленна комплексын бухы һалбаринуудта болон зүйлнүүдтэ хүтэлбэриин экономическа онол арганнуудые шууд хэрэглэхэ, тэдэнэй ашаг олзо ехэтэйгээр хүдэлмэрилхэ эрхэ нүхэсэл байгуулха;

хүтэлбэриин районно шатые бэхижүүлхэ, хүтэлбэридэ газар нютагай болон һалбаринн гол ёһонуудые таарууе зубөөр бэелүүлхэ, албан зургаануудай хоорондохи холбоогүй байдалые усадхаха, хүтэлбэридэ хүдэлдэг хүнүүдэй тоо хороохо.

Агропромышленна комплексын министерствэнүүд болон албан зургаануудай, тэдэнэй нютагай органууд болон тэдэндэ мэдэлтэй предприятинууд ба эмхинүүдэй ажал ябуулгые тааралдуулан холбохын, нөөсэнүүдые бүри дүүрэнээр хэрэглэхэ, продукци үйлэдбэрилгэ болон худалдан абалгын хэмжээе хэлбэришэгүйгөөр дээшэлүүлхын тулада, продукциин шанар һайжаруулхын, комплексын һалбаринуудай ехэ ашаг үрые хангахын тулада хүтэлбэриин зохихо органуудые бии болгохо шухала гэжэ мэдэрэгдээ.

Районно агропромышленна нэгэдэл райондо байгуулхаар хараалагдана. Колхоз, совхозууд, ажахын хоорондын нэгэдэлнүүд, хүдөө ажахын бусад предприятинууд, тэрэшэлэн хүдөө ажахые хангаха, продукци буйлуулха хэрэгтэй холбоотой предприяти болон эмхинүүд тэрээнэй бүридэлдэ оруулагдана. Хэдэн районие хангадаг предприяти болон эмхинүүд зохихо дээдын органуудтай зубшэнэнэй һүүлээр агропромышленна нэгэдэлэй бүридэлдэ оруулагдажа болохо юм.

Нэгэдэлдэ ородог предприятинууд болон эмхинүүд ажахын талаар бэеэ даанхай байха, юридическэ нюурай эрхэтэй, мүн тусхай албан зургаандаа хабаатай зандаа байха юм.

Районно агропромышленна нэгэдэлэй хүтэлбэриин дээдэ органиинь хадаа арадай депутадуудай районно Советдээр байгуулагдадаг нэгэдэлэй совет байха гэжэ тогтоогдоо. Хүдөө ажахын районно управлениин начальник—нэгэдэлэй советдэй түрүүлэгшэ, колхозой түрүүлэгшэнэр болон совхозой директорнүүд, тэрэшэлэн арадай депутадуудай районно Советдэй шиидхэбэреэр агропромышленна комплексын бусад һалбариин предприяти болон эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд советдэй бүридэлдэ орохо.

Нэгэдэлэй советдэй түрүүлэгшэ нэгэн хамта райгүйсэдкомой түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшонь байха. Нэгэдэлэй советдэй хүдэлмэриин аппарадынь хүдөө ажахын районно хүтэлбэриин аппарат байха юм. Тус аппарат мүнөө бии байгаа хүдөө ажахын районно управлениинүүдэй, тэрэшэлэн колхоз, совхозуудые хангадаг предприяти болон эмхинүүдэй ниитэ тооһоо бүрилдүүлэгдэхэ байна.

Область, хизаар болон автономито республикада областной (хизаарай), республиканска (АССР) агропромышленна нэгэдэл байгуулагдана. Агропромышленна комплексын областной, хизаарай, республиканска (АССР) эмхинүүд болон тэдэндэ мэдэлтэй предприятинууд нэгэдэлнүүдэй бүридэлдэ оруулагдана.

Областиин, хизаарай, республикын (АССР) агропромышленна нэгэдэлэй хүтэлбэриин дээдэ органиинь хадаа арадай депутадуудай областной (хизаарай) Советдээр, автономито республикын Верховно Советдээр байгуулагдагаа совет байха. Агропромышленна комплексын областной, (хизаарай), республиканска (АССР) эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд болон арадай депутадуудай областной (хизаарай) Советдэй, автономито республикын Верховно Советдэй шиидхэбэреэр мүн бусад тушаалта нюурнууд советдэй бүридэлдэ оруулагдаха.

Нэгэдэлэй советдэй түрүүлэгшэнь нэгэн хамта райгүйсэдкомой, (крайгүйсэдкомой) түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо гү, али автономито республикын Министрнүүдэй Советдэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо байха.

Хүдөө ажахын областной, хизаарай хүтэлбэриин начальник, автономито республикын хүдөө ажахын министр областиин, хизаарай, автономито республикын нэгэдэлэй советдэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшоор томилогдохо гэжэ тогтоол соо хараалагдана. Нэгэдэлэй советдэй хүдэлмэриин аппарадынь хадаа облгүйсэдкомой, крайгүйсэдкомой, автономито республикын хүдөө ажахын министерствын хүдөө ажахын хүтэлбэриин аппарат байха юм. Тус аппарат агропромышленна нэгэдэлэй бүридэлдэ ородог бүхы эмхинүүд болон эмхи зургаануудай хүтэлбэриин аппарадай ниитэ тоогоор бүрилдүүлэгдэнэ.

Союзна республикын Министрнүүдэй Советдэй президиумэй комисси гу, али союзна республикын Министрнүүдэй Советдэй харааламжаар, агропромышленна комплексын асуудалнуудые эрхилхэ ямар нэгэн ондоо орган союзна республикада байгуулагдаха. Министрнүүд болон агропромышленна комплексдо ородог албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, тэрэшэлэн республикын Министрнүүдэй Советдээр баталагдадаг бусад тушаалта нюурнууд комиссиин (органой) бүридэлдэ оруулагдана.

Агропромышленна комплексын асуудалнуудые эрхилхэ комиссиин (органой) түрүүлэгшэнь союзна республикын Министрнүүдэй Советдэй түрүүлэгшын орлогшо байха ёһотой.

Агропромышленна комплексын асуудалнуудые эрхилхэ СССР-эй Министрнүүдэй Советдэй Президиумэй комиссиин түрүүлэгшэнь СССР-эй Министрнүүдэй Советдэй орлогшо байха ёһотой.

Агропромышленна комплексын асуудалнуудые эрхилхэ СССР-эй Министрнүүдэй Советдэй Президиумэй комиссиин түрүүлэгшэнь СССР-эй Министрнүүдэй Советдэй орлогшо байха ёһотой.

Агропромышленна комплексын асуудалнуудые эрхилхэ комиссиин (органой) түрүүлэгшэнь союзна республикын Министрнүүдэй Советдэй түрүүлэгшын орлогшо байха ёһотой.

Агропромышленна комплексын асуудалнуудые эрхилхэ СССР-эй Министрнүүдэй Советдэй Президиумэй комиссиин түрүүлэгшэнь СССР-эй Министрнүүдэй Советдэй

«МАНАЙ ҮЕЫН ХҮН» гэһэн конкурсдо ерэһэн очерк

ДАЙШАЛХЫ ЗАМУУДЬАА ЭХИТЭЙ...

I.

Баян-Сагаан... Табтаанайн хонишодой бууса... Эндэ хүрэжэ ерэхэдэмнай, хүдэр бэетэй, хүйтэн, халуунда хүрьнэжэһэн нюуртай хүн уггаи гараба. Буусыень заалгаад ерэһэн тула:

— Батомункуев — та гүт? —гэзд лаблан асуубаб.

— Тиимэ... Цырен, —гэжэ харюусаба.

Танилсаад байхада, тэниглэн зантай юрын хүн эли байдаг ха юм даа, түрүүшын уулзалгаһаа үгэеэ ойлголсожо эхилхэшэ Цырен Батомункуевшье тиимэ хүнүүдэй нэгэн байшаба...

Гэртэнь орожо, удаахан хөөрэлдэшообди. Тэрэ «халуун шулуу долёоһон», юу-хээ үзэһэн, баян намтартай хүн гэжэ ойлгобоб.

...Цырен Батомункуев дайнай болон ажалай ветеран. Бүри дүшэн хоёр жэлэй саада тээ арбан юһэтэй хүбүүн сэрэгэй албанда мордоо бэлэй. Тиихэдээ түрэһэн тоонто Аса-Шэбэртээ наадан үндыһэнөө, Жамса Наманжуевич директортэй байһан Табтаанайн дунда һургуулида нютагай хүбүүд Цыбик-Доржо Рабдабазэроа, Цырен-Дондок Будаев (мүнөө пенсионернүүд) гэгшэдтэй суггаа һуража, 1939 ондо найман класс дүүргэһэнээ тодоор һанажа ябадаг.

Сэрэгэй албанай шэнэ эрхэ байдалда ороһон залуу хүн гансата бээ гартаа абажа, юумэн бүхэндэ харюусалгатай, ээзээ хэзээнэйхиһээ шуран солбон, хүдэр шииграг болоһон мэтээр мэдэрдэг. Цыреншье эдирхэн наһантаяа хахасажа хүдэржэһэн шэнги болоо һэн. Алас-Дурнада полковой һургуули дүүргээд, младша сержант нэрэ зэргэтэй болоһон юм. Сэрэгэй албанда ябаһан хүнүүд мэдэнэ ёһотой — сержант гэзшэ солдадуудта тон дүтынь, зүгөөр ехэ эрхэтэй хүн ха юм даа. Тиимэһээл казах яһанай арбан хоёр хүбүүдые даажа абаад, сэрэгэй һургуулида һургажа байхадаа, бүхы сэдьхэл бодолоо, хүсэ шадалаа, эрдэм мэдэсэеэ тэдэнэй һуралсалда зорюулһан, отделениинхидтээ хүндэтэй болоһон байна бшуу.

1942 оной шэмэрүүн хүйтэн январь... Цырен Батомункуев отделениингээ хүбүүдээр фронт мордобо. Олон хоногто ябажа Калуга хотодо дүтэлхэдэнь, фашистнууд бомбодожо эхилһэн байна. Түрүүшынхээ дайнай газарта хүрэжэ ябаһан залуу хүбүүдтэ һүрөөтэйл һааб даа. «Хэдыдээл бомбын тэнгрээндэ дайрагдахамнай хаб» гэһэн бодол шангга нэерээн соогуур толгойдонь зуралзан ороһон лэ байха.

Эшелонһоо бууһаар лэ гвардейскэ 5-дахи корпусай бүридэлдэ орожо, дайшалхы замаа эхилээ һэн. Үдэр һүнигүй тулалдаан... Дайсан бүлюу хүсөөр түрин орожол байгаа. Танк, самолёдуудай хойноһоо гитлеровецүүдэй добтолго замханагүй. Дээрэ дээрэһэн хэгдэһэн добтолгонуудта сохилтонууд үгтэнэ. Удангүй өөһэдөө бодожо, дайсанай һомоной мүндэр һүрин добтолхошье сагууд болоно. Хэды олон сэрэгшэд байлдаан соогуур унанаб?! Эдэ бүгэдые хаража ябахадаа, Цыренэй зориг бүри хатуужан, бузар дайсадые бута сохин унаһан нүхэдэйнгөө түлөө үнөөгөө абахаар эрмэлзэжэ ябадаг болоо һэн.

Нэгэтэ Смоленск шадарай Маклаки гэжэ һууринай түлөө үсэд шанга тулалдаанай үедэ Цырен хоёр хүлөө хүндөөр шархатаба. Мэдээ ороходоо ялагар сагаан хушалтатай орон дээрэ хэбтэжэ байгаа һэн. Частиингаа хүбүүдээр дахин харалсаагүй. Тула, хотын госпитальдо хоёр һара хахед соо хэбтэжэ, аргалуулһан байна. Хожомоо мэдэхэдэнь, нүхэдынь Цырениие алуулһанда тоолоһон байгаа. Уданшьегүй госпиталиинь Рязанска область руу нүүлгэгдэжэ, Цырен таягуудаа орхибошье, үшөөл шадал тэнхээгүй байжа, Ногинск хотодо байрлаһан элүүржүүлгын батальондо эльгээгдээ.

Нүхэдэйнгөө дайсантай тулалдажа ябахада, бээ эргалуулжа хэбтэхэнь тон аягүй шэнги боложо, шадаал һаа, шамдуул фронт ошохо гэһэн хүсэл Цырендэ амар заяа үзүүлхээ болёо һэн. Тиигээд лэ 40-дахи армиин бүридэлдэ түсхай һуралсалай батальондо эльгээгдэбэ. Эндэ шэнэ сэрэгшэдые дайнай хэрэгтэ һургаха байгаа ха юм.

1943 оной хабар бэлэй. Ургэ голой эрьедэ бүхэжөөд байхадаа, Батомункуевай алба хэһэн часть дайсанай добтолго бута сохидог байгаа. Цырендэ снайперска винтовко үгтэжэ, тэрэ немецүүдые «агнаха» үүргэтэй болоо һэн. Тиигэжэ богони саг соо 19 фашистнуудые үгы хэһэнэйнгээ түлөө, Цырен Батомункуев Улаан Одоной орденоор шагнагдаһан юм.

Энэл үедэнь Батомункуевые авиатехнигүүдэй курсда эльгээжэ, тэрэ жэл долоон һарын турша соо һуралсаад, Москва шадарай аэродромдо алба хэхээр эльгээгдээ һэн. Дайнай һүүлээр Цырен Хабаровскда албаяа үргэлжэлүүлжэ байхадаа, амаралтаар нютагаа ерэбэ. Тэрэнэй эсэгэ Дамдинов Батомунко, эхэнь Ракшаева Долгор гэгшэд ехээр гайхалдан уггаба.

— Шимнай амиды юм гүш?..

— Хаанаһаа ерэбэ гээшэбши? — гэлдэн, ухаа мэдээ алдаһандал болошобод.

— Үгы, битнай ямаршьегүйб, амиды мэндэлби. Бэшэг бэшэхээ болишоходомни алуулаа гэжэ һанаа гүт?

— Тиигэжэшье һанаагүйлди даа. Харин иимэ саарһа абажа сүхэршөөд лэ байгаалди даа, — гэн, эсэгэнь алуулһан тухайнь дуулгаһан саарһа һарбайба. Цырен тэрэниие абажа хараад, шуу татажа хаяха зуураа:

— Энэмнай үгы болог даа. Битнай хоёрдохиёо түрэбэ гээшэб — гэжэрхёод, уярһан, баярлаһандаа уй-хай болоһон эжыгээ тэбэрин аргадаба... Тиигэжэ эхэ эсэгэ хоёрынь баяр жаргалаа халаһан юм...

II.

Тэрэ гэһээр гуша һайса гаран жэл үнгэршэбэ. Тээд залуугай зали ошо унтараажа үбгэрнэнэй тамдэг Цыренэй шэг шарайда, хүдэлсэ ябасада обёорбогүйб. Үнөөхил хүнгэн, хүдэр зандаа ябана.

Батомункуевай өөрынь хэлэһэнэй ёһоор, хоёрдохиёо «түрэнэн» саг һаа хойшо тэрэнэй хуби заяан ямараар тохонижоо хаб гэһэн асуудал намайе һонирхуулаа. Тиимэ тула өөр тухайдаа оостой үсөөн үгөөр хөөрэнэниинь, тэрэнэй ажалай үргэн дэлисэтэй намтар боложо үгэбэ ха юм.

Цырен Батомункуев сэрэгэй албанһаа табигдажа ерээд, түрэл колхозойнгоо тракторна бригадын тоо бүридхэгшөөр хүдэлһэн байна. Тээд һүбэлгэн һонор хүниие юумэн бүхэн гэхэ гү, али мэргэжэл бүхэн һонирхуулдаг гээшэ ааб даа. Цыреншье нэгэ газарта, нэгэ ажалдаа байнгүй, олон ондоо мэргэжэлнүүдые шудалха хүсэлтэй байгаа ха юм. Тиимэһээл тэрэниие хэлхеэ холбоок һонирхуулаа бшуу. Юрэдөө, Ага нютагай аһан түрүүшын радист гээ һаа яаха юм, дадал дүтэ таниха зонойнь хэлсэдэгээр «радио Будаев», бодото нэрээрнь Цыбендоржиевае онсо тэмдэглэмээр. Бэшэ хурьгашадшье тэрэнһээл жэшээ абажа хүдэлдэг байгаа юм. Дамдин Чимитой. Тэрэнэй ашаар Батомункуев колхозойнгоо радист болоод, удаан саг соо хүдэлһэншье байха. Харин яагаад хонишон болоһон тухайдань һоһ нирхоо һэм.

—Колхоздо хонишодой дутажа байхада, тэбшэжэ ядаад, хониндо гараһан зомди даа, — гээд Батомункуев хөөрэнэ. Цырен шэнги бэрхэшээлнүүдые дабажа һураһан хүндэ, хонишоной ажал хүшэр бэшэ ааб даа. Батомункуеватанай хоридохи жэлээ хонишодоор хүдэлжэ, ехэ дүршэлтэй болоһониинь элитэ. Түрүүшын найман жэл соо түлгэ хонидые, удаань эхэ хонидой отара аваажа, жэлһээ жэлдэ һайн дүнгүүдые түйладаг гэжэ мэдэбэбди. Нёдондо 100 хонин бүриһөө 103 хурьга түлжүүлээд тушааһан байна. Хэдэн жэлнүүдтэ социалис мурысөөндэ илажа гараһан солотой.

— Мүнөө хэды толгой хонидтойбта, — гэжэ асуухада:

—748 толгой хараанабди. Шэнэ түл яһала һайнаар абтаа, — гэбэ.

Хонишон хэлэһэн үгэдөө хүрэдэг хүн. Мүнөөдэрэйншье ажал харахада, саг үргэлжын ехэ оролдолго гаргана гэһэн тобшолол хэхээр. Батомункуевайда хүдэлһэн хурьгашадшье ехэ туһа хэнэн байха. Эндэ хэдэн жэлэй туршада хүдэлһэн Августа Цырендоржиевае онсо тэмдэглэмээр. Бэшэ хурьгашадшье тэрэнһээл жэшээ абажа хүдэлдэг байгаа юм. Дамдин Чимитдоржиев, Пурбо Гермаев, Доржо Жигжитжапов, Цырен-Дулма Борхондоева, Ирина Будаева, Даша Цыренов гэгшэдэй ажалые хонишоной туһалагша Цыбигмид Дамдинова толгойлон эмхидхээ һэн. Тиимэнээ эндэхи ажалай үрэ дүн һайн байна бшуу.

Хурьгашад өөнэдөө эбтэй, эмхитэй, бултадаал оролдосотой зон. Тэдэнэр һүниндее хоёр-хоёроороо манадаг, кошара соо хуурай, дулаан, сэбэр байхын түлөө оролдодог һэн. Хонишод үбһэ хоолоор дутамаггүй үбэлжөө. Тиигээдшье хонидоо саг үргэлжэ шадабартайгаар адуулдаг байха юм.

—Мүнөө даашынгаа хонин һүрэгые гарза хоролтогүйгөөр хүхэ нөгоон дээрэ гаргаха, мүн абаһан түлнүүдээ бүрин хүсэдөөр түлжүүлхэ гэһэн зорилготой хүдэлжэ байнабди, —гээд хонишод һанал бодолоо мэдүүлнэ.

Хонишодой эдэ үгэнүүдтэ этигэмээр.

III.

Хоёрдохиёо түрэһэн хүн... Иигэжэ хэлэхэдээ, алуулаа гэгдэн эхэ эсэгэеэ сүхэрүүлбэшье, аргалуулжа эдэгээд, амиды мэндэ бусажа, гэртээ баяр баясхаһан асарһан хүн тухай, Эсэгэ ороноо дайсанһаа хамгаалсажа ерээд, амгалан сүлөө ажал дээрэ амжалтануудые туйлажа ябаһан хүн тухай, ажабайдалаа зохёон түбхинүүлээд, эгээл баян гэр бүлэ болоһон хүн тухай хэлэнэб. Ажал хэрэгээрээ суурхан, айл аймагтаа хүндэтэй болохо хэрэгтэнь тэрэнэй нүхэр нилээд нүлөөлһэн лэ байха.

Харин нүхэрынь—Цыбигмид Дамдинова гэгшэ ажалһаа тунхаряагүй, эдир багашуулда энхэргэн хүн юм. Тэрэ дааһан ажалдаа нүхэртэеэл адли нэтэрүүгээр оролдон, абаһан социалис уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэлсэжэ ябана. Энэнь эхэ хүндэ бэлэн бэшэ даа. Гэбэшье, Цыбигмид ажал хэжэшье, хүүгэдээ харажашье үрдидэг байна ха юм. Дамдинова арбан нэгэн хүүгэдые түрэжэ үндылгэһэн «Эхэ-Герой». Тээд үхибүүдынь хүдэржөө, хүнэй эзэргэдэ гараа. Ёхэ басаган Дулма-Жабынь хадамда, Светланань Сагаан-Уулада, Валеринь—Дульдаргын ГАИ-да, Бальжадынь—Шэтын мединститудта, Ларисань — Зүүн Сибириин соёлой институдта... Цыцыгмань кооперативна техникум дүүргэһэнэй һүүлээр түрэлхидтээ суггаа худалнэ. Дашань мүн лэ түрэлхидтээ ажалладаг. Дүрбэн багануудынь лэ нютагайнгаа дунда һүргуулида һуража ябана.

Иимэ баян гэр бүлын эхэ Цыбигмид хүндэтэ амаралтада гараһаншье һаа, ажалгүй байжа шадахагүй ха юм даа. Тиимэнээл хонин ажалаа орхихо дурагүй.

Гушан юһэн жэлэй саана дайнай дүлэн соо үхэлэй ёюулһаа гараһан Цырен Батомункуев 61-дэхи наһандаа ябана. Тээд энэ гвардеец, дайнай болон ажалай ветеран хүнэй ажаябадал арад зондоо, Эхэ орондоо зорюулгданхай гээд һанахада ямар урматайб?!

А. ЖАМБАЛОН.

Ага.

РЕПОРТАЖ

УРАН БЭЛИГТЭН ҮРГАН БАЯСУУЛНА

Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ ...ан зурагай музей соо хүн ...н олоороо сугларба. Улаан ...ластук зүүһэн, пионерскэ ...убсаһатай хүбүүд, басагад, баг...ынар, һурган хүмүүжүүлэгшэд, ...ружогуудай хүтэлбэрилэгшэд ...дэ ерэһэн байна. СССР-эй, ...ун В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ ...онернүүдэй бүхэсоюзна эм...ии байгуулагдаһаар 60 жэ...й ойдо зорюулагдаһан хүү...дэй уран зурагай, шэмэглэн ...өөлгын болон техническэ ...ан бүтээлэй республиканска ...дахи выставкэ һаяхан эндэ ...згдээ.

ВЛКСМ-эй обкомой секретарь Л. А. Кейзерова, Буряадай АССР-эй гэгээрэлэй министрэй орлогшо С. Г. Ефимов, ...узейн научна худэлмэрилэгч Р. Б. Цыденова гэгшэд үхи...үдые, эндэ сугларагшадые ...овет пионернүүдэй алдарта ...ин баярааг амаршалан, энэ ...ыставкые нээбэ.

Выставкын зал соо оромсоор, ...й һайхан, элдэб үнгөөр шэ...рлагдэһэн зурагууд бидэнэй ...ларал татаба. Онохойн хүг...мэй, уран зурагай хүүгэдэй ...ргуулиин худэлмэринүүд һо...рхолтой баиоа. Энэ һургуу...ин Гончарук Лилия, Павло...а Лена гэгшэдэй «Натюр...орт» гэжэ зурагуудынь basa...дай уран бэлигые гэршэлнэ. ...Ленинэй Мавзолеин ха...уда бишыхан хүүгэдые пио...ртэ абажа баиһан баяр ...ололые харанебди. Энэ зу...г соо улаан үнгэ сехэр хэ...лэгдэһэн байна: Кремлиин ...онууд, туг, галсгуугуд... Тии...нээ Улаан-Удын 18-дахи һур...улиин Бальжинимаева Оля ...раг соогоо һүр жабхаланта ...лэ хэрэгэй шэнжые тон зү...өөр зураглаа за юм.

Керамикын бүгээлнүүд стендуд дээрэ олоороо табигдан...ы, үльгэрэй һайхан моридуудуд, ...буудуд, зоэргэй хусануудые ...дэ бии. Новоселенгинскын ...кусствын һургуулиин һураг...ад Зорикто Эрдынеев, во...ида Кильдюшкин, Тимур Даг...ев болон бусад уран бэлиг...ы шабаараар нүмэ бүтээхэ ...раги гэжэ мэдэжэ абаабди. Уран гоеор гүрэлэн сүүмхэ...уд, зүүдхэлнүүд, шэмэглэл...уд хараг шадай дура сэдь...ые буляаба. Энэ хадаа хо...й 65-дахи һургуулиин, П. П. ...остышевой нэрэмжэтэ пио...нернүүдэй түбэн байшангай ...бүүдэй худэлмэринүүд бай...ы орео аад, гое һайхан гу...ловгөөрөө бултанда һай...агдаба.

„Пионерэй хубсаһатай, ...өзбхилһэн шарайтай басага...й портрет олоной үзэмжэдэ ...биг данхай. Тэрэ басаганай ...ада өөрынь бүтээһэн зура...е харанабди. Тиимэнээ энэ ...элмэри соогоо городои ...ан зурагай хүүгэдэй һургуу...ин һураг ша Долсон Лойда...ин өөрыгөө зураг а, «Авто...ортрет» гэжэ нэрлээ ха юм ...жэ мэдэбэбди. Улаан, шара ...энүүдые хэрэглэн бүтээһэн ...антастика» гэжэ зураг соо...о мүн лэ энэ һургуулиин ...еша Белов халуун амисхалые ...үүлэн, ерээдүйн ажабайда...е тайлбарилха хүсэлтэй. 14 наһатай Марина Бальбеевагай «Һүүлшын раунд» гэжэ зураг спортдо зорюулагдаһан байна. Тиихэдэ Корытов Олегэй зурагууд В. В. Шишковой «Угрюм-река» гэжэ романай ажабайдалтай, геройнуудтай танилсуулна. Железнодорожно районой пионернүүдэй байшангай уран зуралгын студиин эдир зурагшадай худэлмэринүүд эндэ олон. Түрэл ороноингоо байгаали, ажабайдал тухай тэдэнэй худэлмэринүүд хөөрэнэ. Яруунын районой Нарһатын дунда һургуулиин һурагша Марина Виноградовагай нэхэнэн салфеткэнүүдые хаража баясамаар.

...Саашаа залнуудаар ябахадамнай, үхибүүд хүл хөөрсэг ооложо байба. Юуб гэхэдэ, уран бүтээлэй, техническэ кружогуудай худэлмэринүүд тэдэниие һонирхуулаа ха юм. Үнэхөөрөөшье, юун эндэ үгы гээшэб гэжэ хэлэхэнь өзрхэл Үхиоүүдэй оёһон гое һоихан онгохоной кукланууд, нааданхайнууд, элдэб машинануудаи, кораольнуудаи модельнүүд, оньһон техникэнүүд нюдэнэй шэмэг болон, эндэ табигданхаи. Хэды шэнээн хүсэ шадал, оньпон арга, онол шадааари, сүлөөгэй саг эдэ худэлмэринүүдгэ үхибүүд, эдир пионернүүд, тэдэнэй кружогуудаи хүтэлөэрилэгшэд зорюулаа гээшэб! Улаан-Удын Советскэ районой пионернүүдэй байшангай үхибүүдэй бүтээһэн угаа хөөрхэн кукланууд «Репка», «Квартет» болон бусад онтохоной геройнууд гээшэ гэжэ абаһаар таабаоди.

СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан «15 республика — 15 эгэшэ дүүнэр» гэжэ нэрлэгдэһэн хүгжэмтэ нааданхайн хажууда үхибүүд олоороо сугларанхай байба. Яһатан бүхэнэй хубсаһатай куклануудые хараад, хани барисаанаи хатарые дүхэриглэн ябадаг гэжэ тэдэнэр өөлэд хоорондоо хөөрэлдэнэд. Городой пионернүүдэй түбэй баишангай кружогуудай хүтэлбэрилэгшэд М. С. Пестерова, В. И. Емцева гэгшэд үхибүүдтэ ехэ туһаламжа хүргэдэг баина гэжэ энэ выставкэ элирүүлээ. Аэросанын моделие, хэжэнгын интернат һургуулиин һурагшад Игорь Санжиев, Эльбэк Жамбалов гэгшэд (хүтэлбэрилэгшэнь В. Д. Дугаров) бүтээгээ юм.

...Олон тоото, элдэб ондоо янзын самолёдууд огторгой өөдэ дүүлин ниидхээ байнаи шэнгеэр үзэгдэнэ. Самолёдуудай, ракетэнүүдэй, спутнигуудай модельнүүдые хүбүүд дуратайгаар дархалдаг гэжэ мэдэхээр. Эдир оедолшодой, нэхэгшэдэй худэлмэринүүд гое, баян үгалзануудаараа, һайхан үгэнүүдээрээ хүн бүхэнэй дура сэдьхэлые татана. Энэ хадаа пионернүүдэй түбэй байшангай (хүтэлбэрилэгшэдынь А. Я. Михайлова, Т. М. Субочева) хүүгэдэй худэлмэринүүд ха юм.

— Энэниие ябуулыт даа, — гэжэ байжа бишыхан хүүгэд дарья табилданад. Харахадамнай, багахан түмэр харгыгаар тон зохидхон поездын вагонууд таршаганан гүйлдэжэ байбал. Энэ харгые бүтээлсэһэн 65-дахи һургуулиин һурагша Евгений Иконников өөнэдынгөө кружогойхидой моделиие харуулжа һууба. Тэдэнэй хажууда 4-дэхи һургуулиин 1-дэхи «б» классаи һурагшад Надя Бужинаева, Илюша Костин, Вася Мальцев болон бусад эдиршүүл зогсонхой, тэрэниие һонирхон харанад.

Эдир технигүүдэй станциин болон бусад һургуулинүүдай кружогуудай гэшүүдэй бүтээһэн электрорадио-хүгжэмтэ приборнууд, химиин, физикын зүйлнүүд орёо оньһоороо, гүнзэгы удхаараа харагшадые гайхуулна. Иланганя «Бегущий огонь» гэжэ реклама гэрэл туяа сасаруулна...

— Үхибүүд, машинын гүйхые харагты,— гэжэ Октябрьска районой эдир технигүүдэй станциин директор М. Г. Лейгэй хүүгэдые харахынь урида. Уданшьегүй үхибүүд тэрэниие тоиробо.

— Энэ жэлдэ пионернүүдэй алдарта оидо зорюулагдаһан энэ выставкэ электронно часы, аояа шанга болгодог хэрэгсэлнүүдые харагшадай анхаралда дурадханоди. Радиотехническэ кружогые 2-дохи жэлээ хүтэлбэрилдэг игорь Александрович Алексеев тухай онсолон хэлэхэ байнаб. Юуб гэхэдэ, тэрэ өөрынгөө ажалда тон һаинаар хандадаг, тиимэнээ эдир пионернүүдшье кружогтоо тон дуратаигаар яваадаг,— гэжэ Мария Георгиевна хөөрэбэ.

Эхэ басаган хоёр выставкэ харапаанайнгаа һүүлдэ зогсон хөөрэлдэнэй. Тэдэ хадаа Железнодорожно районой пионернүүдэй байшангай уран зуралгын студиие хүтэлэрилэгшэ Т. А. Шаповалова, тэрэнэй басаган, 3-дахи классай һурагша Наташа байнан байгаа.

— Ямар темэдэ ерээдүйнгөө зурагые зорюулхаоши, юун тухай хөөрэхэ хүсэлтэйбши? — гэжэ Наташаһаа асуухадамни, тэрэ нэгэ бага дуугай байгаад, энэзбхилэн иигэжэ харюусаба:

— Би баледтэ ехэ дуратайб. Тиимэнээ балет тухай композици бүтээгээ һаа, дуратайб, — гэжэ тэрэ харюусаба.

Пионернүүдэй республиканска слёдой хэмжээ ябуулганууд соо хараалагдаһан энэ выставкэ ажабайдалтай, Эхэ орондоо үхибүүдэй, пионернүүдэй нягта холбоотой байһые үшөө дахин харуулаа.

Б. ДЫМБРЫЛОВА,
манай корр.

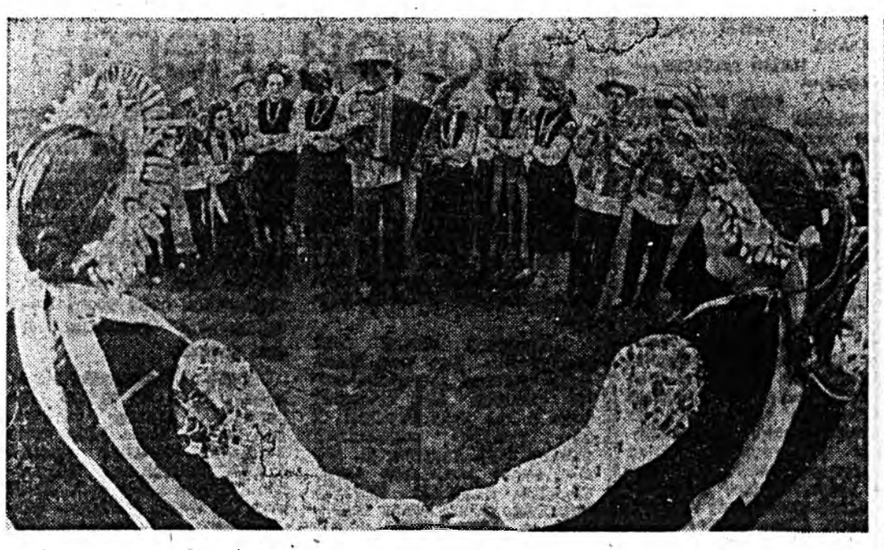

МОЛДАВИДА НАЦИОНАЛЬНА ЕЬО ЗАНШАЛНУУДЫЕ НАРИНААР САХИДАГ ҮДЭШЭ БОЛОХОДО, ГОЕ ЬАИХАНААР ХУБСАЛЬАН ЗАЛУУ БАСАГАД, ХУБҮҮД ХЭЭРЭ ГАРАЖА, СКРИПКЭНҮҮДЭЙ ИРАГУУ ГОЕ ХҮГЖЭМ ДОРО ЗУГАА НААДА ХЭДЭГ.

ТАСС-ай фотохроника.

ЗАНШАЛТА УУЛЗАЛГА

Улаан-Удын 1-дэхи педучилищиин хоорой коллектив (хүтэлбэрилэгшэнь Именохоева Домна Дамбиновна) Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой институдай дирижёрско-хоровой отделениин студентнүүдэй хоорой коллективтэй уулзажа, багахан концерт харуулбад. Эдэ хоёр коллектив түрүүшынхээ уулзажа байна бэшэ. Хани харилсаанай халуун иимэ уулзалгануул урда тээнь болоһон байха.

1-дэхи педучилищиин басагадай хоорой репертуар баян. Ород, буряад, мүн хари үүрэнэй композиторнуудай зохёолнууд болон дуунууд бии. Мэдээжэ болоһон «Аве Мария», М. И. Глинкын «Руслан ба Людмила» гэжэ оперохоо дуунуудые педучилищиин хоор гоёор гүйсэдхэбэ.

Мүн тиихэдэ Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой институдай студентнүүдэй табиһан концерт баһал һонирхолтой байгаа. Г. Свиридовэй, А. Пушкинай «Беглая» гэһэн хоорой 4 хэһэгһээ бүридэһэн концерт Свешниковэй, Ю. Ирдынеевэй, Рубцовой найруулһан ород болон буряад арадай дуунуудай цикл — соёлой институдай хоорой программада ороһон байна.

Иимэ уулзалгануул юундэ хэрэгтэйб гэхэдэ, хоёр коллективэй репертуарые баян болгоходо, ехэ нүлөө үзүүлжэ, хүтэлбэрилэгшэдтэнь туһална бшуу. Концерт бэлдэхэ хэрэгтэ олон нүхэд туһалаа. Эдэ хэд бэ гэбэл, педучилищиин багша Н. Хабтаева, соёлой институдай — О. Аштаева ба гүрэнэй оперо болон баледэй театрай дуушан, Буряадай АССР-эй габьяата артист Б. Петюк гэгшэдтэ баярые хүргэмөөр.

Педучилищиин багшанар энэ уулзалгые ехэ һайнаар үнгэргөө. Иимэ уулзалгануул саашадаа хүгжэжэ, хоёр коллективэй хоорондохи хани харилсаае улам бэхижүүлхэ байха.

Н. ШАГДУРОВА.

Шэнэ оперо табигдаба

Буряадай гүрэнэй Ленинэй орденто оперо болон баледэй академическэ театрта Ж. Оффенбахай «Хүхэ һахалта» гэжэ шог зугаатай оперо һаяхан табигдаба.

«Үнгэрһэн зуун жэлэй элитэ композиторнуудай нэгэн байһан Ж. Оффенбахай хүгжэм ирагуу баян аялганууддараа, ухаатай сюжет, хурса ородолнуудтан үзэгдэлнүүдээрээ мүнөөшье дидение баясуулна. Буряад театрай сценэ дээрэ Ж. Оффенбахай, түрүүшын зохёол наируулагдан таоигдаа. Энэ гайхамшагта комедиин хүгжэмтэ образууд актернуудта үгэшүүдые, дуу дуулалтын, пантомима болон хатар гүйсэдхэлгын, уран бэлигэй талаар шэнэ эрилтэнүүдые таоина, тиимэнээ хүгжэмтэ театрай артистнуудай зохёохы худэлмэриин ёнотой һургуули болоо»,—гэжэ зүжэгые наируулан табиһан В. С. Сидельников (Москва) дурсагдаша оперые тыилбаринна.

Үнэхөөрөөшье, энэ оперодо хабаадаһан артистнууд имагтал дуулаа ошо, мүн драматическа талаараа гүнзэгы, һонирхолтой образуудые гаргаа. Таряашанай басаган Булотта (артистнууд О. Аюрова, Л. Могильницкая), «Хүхэ һахалта» рыцариин (артист Л. Третьяков, Буряадаи АССР-эй габьяата артист Ю. Шевченко) зүрхые өөлэн, тэрэнэй һөохи зангые хэнээжэ, ёһотой инагдуранай мэдэрэлые батадхана. Залуу артистнууд О. Аюрова, Л. Третьяков гэгшэд партинуудаа гоёор гүйсэдхэжэ, бултанда һайшагдаба. Энэ оперо соо Боосш хаанай (Буряадай АССР-эй арадай артист Н. Панчуков) дүрын хүнүүдэй — Хатан Клементина (артистка В. Панчукова), Флоретта (артистнууд В. Базарова, Е. Пыштымова) болон бусад геройнуудтай танилсанаби. Иланганя хаанай эмшэн, оанн эхэнэр Оскариный партиие Буряадай АССР-эй габьяата артист Г. Багадаев шадамар бэрхээр гүйсэдхэжэ, эндэ сугларагшадые уран бэлигээрээ баясуулба. Онсо маягаараа, хүдэлсэ бүхэнөөрөө тэрэ дээдэ изагуурта эхэнэрэй роли диие озрхээр гүйсэдхэжэ, болигтэй драматическа артист баиһанаа харуулоа. Бусад партинуудта А. Барбонов, Д. Климович (Пополани), А. Тимофеева (Иветта), Л. Галсанова (Жанетта) болон бусад артистнууд хаандаба.

Уран гоёор шэмэглэгдэһэн, хүхюу зугаатай энэ оперые шагнагшад халуунаар угтаа. Оперын түгэсхэлдэ наируулан таоигша режиссёр В. С. Сидельников сценэ дээрэ гаргажа, артистнуудые амаршалоа. Тэрэнэй удаа Буряадаи АССР-эй соёлой министрэй орлогшо Ю. Ж. Батуев, театрай ахамад режиссёр, РСФСР-эй габьяата артист С. Д. Будажапов, ВЛКСМ-эй обкомой хоёрдохи секретарь Б. Д. Чимитов гэгшэд үгэ хэлээ. Залуу артистнуудтай ехэ худэлмэри явуулһанайнь түлөө ВЛКСМ-эй обкомой грамота Б. Д. Чимитов театрай коллективтэ барюулба.

Б. ДОРЖИЕВА.

СОЁЛОЙ ҺОНИН

ЭДИРШҮҮЛЭЙ КОНЦЕРТ

Буряадай АССР-эй гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театр соо В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Пионернүүдэй бүхэсоюзна эмхиин, мүн СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан фестивалиин түгэсхэлэй концерт болоо. Худөөгэй районуудай болон Улаан-Удын һургуулинуудай түлөөлэгшэд энэ концертдэ хабаадаа. Иланганя Захааминай, Түнхэнэй, Мухар-Шэбэрэй, Хяагтын, Хоринин районуудай болон Улаан-Удын һургуулинуудай һурагшадай харуулһан номернүүд һайн байгаа.

Захааминай районой Цакирай интернат һургуулиин «Хэрэгэнэ» гэжэ нэрлэгдэһэн дуу, хатарай композиции гүнзэгы удхатай байба. Санагын дунда һургуулиин эдир лимбэшэд сугларагшадта һаишаагдаа. Тиихэдэ энэ һургуулиин һурагша, совет композиторнуудаи болон арадаи дуунай республиканска конкурсын лауреат Г. Базарова «Уттамжын дууе» ирагуу найханаар дуулажа, сугларагшадые ехээр баясуулаа. Түнхэнэй районой Толгойн дунда һургуулиин «Хэшэргэ» гэжэ ансамолине тэмдэглэмээр. Хоринин районһоо ерэһэн гансахан түлөөлэгшэ Туяна Токтохоева гитара дээрэ өөрөө наадаад, ехэ гоёор монгол дуунуудые дуулаһан баина. Хяагтын районой «Хираанай-Адагай дунда һургуулиин һурагша М. Гыпылов С. Михалковой «Гушан зургаа ба таба», Бэшүүрэй районһоо ерэһэн һурагша Г. Петряков А. Бартогой «Забһарлал» гэһэн зохеолнуудые уран гоёор уншаба.

Сэлэнгын, Хэжэнгын, Яруунын, Баунтын районуудай һургуулинууд ороидоо хабаадабагүй. Энэ алдуугаа эдэ районууд хожом дабтахагүй бээ гэжэ һанагдана.

Н. ДОРЖИЕВА.

БАМ-ай ТҮҮХЫН МУЗЕЙ

Түмэр замай ниислэл—Тындэдэ БАМ-ай түүхын музейн экспозици нээгдэхээр бэлэн болгогдонхой. Түрүүшын барилгашад тухай, эндэ ажалайнгаа замые эхилһэн хүнүүд тухай тэрэнэй экспонадууд хөөрэхэ юм. Гансал Тындын хүн зон музейдэ орожо хараха бэшэ, музейн нүүдэл филиал бэлдэгдэжэ байнхай.

(ТАСС).

ЛИТВАГАЙ ЭЛИТЭ ЭРДЭМТЭН

Вильнюсэй гүрэнэй университедэй профессор Зигмас Зинкявичюс Швециин аман үгын баялигуудые шэнжэлдэг академиин хүндэтэ гэшүүнээр һунгагдаба. Тэрэ литва хэлэ, бэшэгэй ба Балтиин далай шадархи ороннуудай арадуудай хэлэ, бэшэгэй талаар совет ехэ мэргэжэлтэ болоно. Эрдэмтэн диалектологиин, антропонимикын, түүхын грамматикын асуудалнуудые, шэнжэлдэг, литва арадай эртэ урдын текстнүүдэй онсо шэнжэнүүдые шудалдаг байна.

«Литва хэлэнэй түүхэтэ грамматика» гэһэн хоёр боти ном хадаа профессор З. Зинкявичюсан олон жэлэй шэнжэлгэнүүдэй үрэ дүн болоно. Энэ номынь институдта шудалан үзэгдэхэ байна. Литвагай эрдэмтэн 12 ном, 4 брошюра, шэнжэлхы 200 шахуу статья хэблүүлээ. Совет болон хариин гүрэнүүдэй тусхай газетэ, журналнуудта тэдэнь хэблэгдэһэн байна.

Мүнөө З. Зинкявичюс «Литва хэлэнэй бии бололго» гэһэн хүдэлмэрээ хэблэлдэ бэлдэжэ байнхай. Энэнь «Литва хэлэнэй түүхын» нэгэдэхи хубинь болохо ёһотой.

Витаутас МИКУЛИЧУС,
АПН-эй корреспондент.

«ВЕНСЕРЕМОС» ГЭЖЭ РАДИОСТАНЦИ: АРАДАЙ ЗАСАГАЙ ТҮРҮҮШЫН МЭДЭЭН

Фарабундо Мартини нэрэмжэтэ Национальна сүлөөрэлгын фронтын «Венсеремос» гэжэ радиостанци хоёр жэл түүтэй худэлжэ байна. Үдэр эндэ фронтнууд дээрэһээ өөр часай турша соо политическэ мэдээнүүдые дамжуулдаг. Эдэ дамжуулганууд нэгэ талаһаа арадай засагай гөөө талаһаа ороной нинтэ одноль худэлөөнэй «хүүрболожо үгэдэг. Тэмсэлдэ ...оһон арад зон энэ радиостанциин худэлмэриие хангаг, мүнгөөр туһалжа байдаг. Сүлөөлэгдэһэн районуудтахи тарлашад, арадай милициин сэрэгшэд, мүн баһа зүүн-хойто фронтын сэрэгшэд олоһон мүнгэсэ үгэлсэдэг.

Морасанай хаданнуудтахи бишыхан раци түрүүшээр байһан юм. II һарын турша соо «Венсеремос» радиотехническэ орёо комплекс болоторос урганхай. Тэрэ ямаршье зорилго дүүргэжэ шадаха аргатай. Имагтал Холбоото Штадуудай туһаламжаар амиды мэндэ байһан засаг захиргаантай тэмсэлые зүбөөр шэглүүлжэ шадаха аргатай болонхой.

Парижай буржуазна «Мондр» гэжэ газетын корреспондент Френсис Пизани радиостанциин худэлмэри тухай иигэжэ хөөрэнэ:

— «Венсеремос» гэжэ радиостанциин бүх

ПОЭТ В. К. ПЕТОНОВОЙ 50 НАҺАНАЙ ОЙДО

САГААН ЖЭГДЭ ЗАМААРАА...

БУРЯАДАЙ мэдээжэ поэт Владимир Константинович Петонов 50 наһаяа гүйсэбэ.

«Буряад үнэн», «Буряадай залуушуул» газетэнүүдтэ, «Байгал» журналда шүлэгүүдээ удаа дараа олоор толилуулжа эхилһэн поэт Владимир Петоновтой 1959 оной намар танилсаа бэлэйбди. Тэрэл оной зун Владимир Петоновой нилээд зуураан, уран гоёор шэмэглэгдэһэн / уянгата шүлэгүүдэйнь түрүүшын ном Буряадай номой хэблэлээр гаража, поэзидэ дуратайшуулда, мүн үргэн ниитэ уншагшадта ёнотойл бэлэг болоһон юм. Тэрэ номынь «Байгалай һэбшээн» гэжэ нэрэтэй һэн. «Байгалай һэбшээй» соо Владимир Петонов эдирхэн наһанһаа эхилжэ, эхэ нютагайнгаа байгаалиие һонюуша һонор нюдөөр адаглажа, сэдьхэлдээ мүндэлһэн бодолнуудаа һубиһан шүлэгүүдые олоор, оруулаа агша һэн. Тэрэ сагһаа хойшо поэздэй арбаад ном республикын номой хэблэлээр гаргагдажа, Москвадашье хэблэгдэжэ, авторыень гансашье Буряад орондоо бэшэ, мүн бүхэсоюзна уншагшадта мэдээжэ болгоо.

Владимир Константинович Петонов 1932 ондо Эрхүүгэй областиин Усть-Ордын автономито округой Оһын районой Буряад-Енгүүд нютагта түрэһэн байна. Үхибүүдээр олон колхозник-таряашадай бүлэдэ үдэһэн Володя хүбүүн эдир наһанһаа таряашад, малшадай хүшэр хүндэ ажалые мэдэрһэн, хамтын ажалай хэрэгтэ хамсыгаа шаман хабаадалсаһан байха.

Буряад-Енгүүдэй дунда һургуули һайнаар дүүргээд, Алзамайн леспромхоздо модо отологшоор нилээдгүй хүдэлбэ; удаань Зүүн Сибириин гражданска авиациин албанда ябаһанай һүүлээр А. А. Ждановай нэрэмжэтэ Эрхүүгэй гүрэнэй университедтэ һурахаар абтажа, тэрэнээ 1957 ондо амжалтатайгаар дүүргээ һэн.

Вл. Петоһов һургуулида һурадаг үеһөө захалжа, шүлэгүүдые бэшэжэ туршадаг байгаа. Дээдэ һургуулида һураха үедөө «Ангарын залуу наһан» гэжэ литературна нэгэдэлэй гэшүүн болоод, шүлэг зохёол бэшэхэ хаба шадалаа хурседхажа захалаа. Уданшьегүй залуу поэдэй түрүүшын шүлэгүүд областиин болон республикын газетэнүүдтэ, альманах, журналнуудта толилогдодог болоо һэн.

ДЭЭДЭ һургуули түгэсхэһэнэйнгөө удаа Владимир Петонов удаан саг соо «Буряадай залуушуул», «Буряад үнэн» газетэнүүдэй редакцида, Буряадай номой хэблэлдэ поэзиин талаар редактораар ажаллаа һэн.

— «Буряад үнэн» газетын редакцида ажаллаһамни — саашадаа зохёохы хэрэгтэм сэгнэшэгүй ехэ туһатай байгаа юм, — гэжэ поэт мүнөө дурсадаг. Юуб гэхэдэ, эндэл манай олонхи уран зохёолшод, поэдүүд буряад хэлэнэйнгээ баялигые уудалжа, бэшэлгынгээ маяг түхэлые хурседхажа гараһан байдаг ха юм.

Владимир Петонов хорин табан жэл соо «Миниий аажан Сэсэгмаахан» гэжэ бишыхан басаганай ажабайдал тухай үгүүлэл-туужахаһаа эхилээд, шүлэгүүд болон поэмэнүүдэй «Миниий баруун гар», «Гал гуламта» «Сагаан зам», «Булжамууртын орон» болон «Дуунтай уулзалга» гэһэн рассказуудай, новеллэнүүдэй номуудые хэблүүлээ. Тэрэнэй бэшэһэн «Байгал—Буряад ороной толи» гэжэ сценаряар Зүүн-Сибириин кинохроникын студи 1967 ондо баримтата фильм бүүлгаа һэн.

Владимир Петонов түрэл литературяаа хүгжөөлсэхэ хэрэгтэ нилээд хубитаяа оруулаа. Тэрэнэй бэшэһэн шүүмжэлхы статьянууд, рецензинүүд «Буряад үнэн», «Правда Бурятии», «Литературная Россия», «Байгал», «Сибирские огни» гэхэ мэтын газетэ, журналнуудта үе-үе болоод лэ толилогдожо байдаг. Поэт-шүүмжэлэгшэ тэдэ статьянууд соогоо мүнөө үеын буряад поэзиин амжалтануудые онсолон тэмдэглэжэ, дутуу дунданууд ыень хурсаар элишэлэн харуулдаг, туһатай зүбшэл, һанамжаяа дуредхадаг гээшэ.

1980 ондо Владимир Петонов удаан саг соо бэшэһэн томо зохёолоо — «Газарай татаса» гэжэ шүлэглэмэл романаа дүүргээ һэн. Тус зохёолой гол удха ЛВРЗ-гэй барилга тухай, үндэһэн буряад хүдэлмэришэн ангиин бии боложо байһан үеые зураглаһан байна. 1981 ондо Буряадай номой хэблэлээр аминдаа ном болгогдон гараһан энэ зохёолынь гурбан томо һалаатай, тэрээн бүхэндэнь гол герой Тангановай хуби заяан, үйлэ хэрэгүүд дэлгэрэнгыгээр харуулагданхай. Тэрэ комсомолой путёвкоор гушаад онуудта хүдөө нютагһаа Улаан-Удэ ерэжэ, ЛВРЗ-гэй түрүүшын барилгашадай тоодо оролсон, хүдэлмэриин «халуун шүлуу долёоно». Тиигэнээр ябан, ажалай үльгэр жэшээ харуулдаг байжа, барилгын комсомолой комитедэй секретаряар һунгагдана. Зохёол дотор тэрэ үеын мэдээжэ партийна, совет хүтэлбэрилэгшэдэй болон хүдэлмэришэдэй дүрэ шарай элбэгээр харуулагданхай.

Владимир Петоновой олон тоото шүлэг, поэмэнүүдгэй танилсаһан манай уншагшад тэрэниие нэн түрүүн уянгата поэт гэжэ мэдэхэ байха. Жэшээлхэдэ, хорёод жэлэй саана поэдэй бэшэһэн «Наартайхан бороо» гэжэ шүлэгые нэгэтэ Эдэйн районой Дээдэ-Үшөөтэй нютагай механизатор хүбүүн сээжээр уншажа байгаа һэн. Поэдэй уян, уран сэдьхэл бодолой мэдэрэлһээ гараһан тэрээхэн шүлэгые мүнөө эндэ дурдаха дуран хүрэнэ:

Боро хараанаар бороо
һугшашаба...
Болзорто үдэртэйш
зэргэшэн тудашаба.
Шалэтараа шагаанаш
хүлэрһэн соихоороо,—
Сарюухан нюдэндэш
нулимса обоороо.
Нюргандаш хүйтэ
даалгана жүтөөн,
Нүхэлнэ сэдьхэлыш
хорхой — зүрилдөөн...
Тэнгэриин хаяагаар
харлан зэрэлгээтэнэ
— Таанар үшархагүйт,—
гэжэ мэдүүлээдхинэ.
Гэнтэ шагаабариш
шэмээгүй сэлигдэбэ —
Гэмгүйхэн инагайш
шарай үзэгдэбэ.
Нороһон хасарыень
таалан эльбэнэш,—
Наартайхан бороо,—
гэжэ шэбэнэнэш.

Владимир Петоновой зохёохы ажал ябуулгада хотын худэлмэришэн ангиин, индустриальна темэнүүд ехэ һуури эзэлдэг. Поэт хэдэн жэлдэ удаагаар Улаан-Удын томо заводуудай нэгэндэ ажаллажа, бэшэгдэхэ зохёолнуудайнгаа геройнуудтай тон дүтөөр танилсаһан байха юм. Тиигэжэ «Цех соо түрэһэн шүлэгүүдэй» цикл мүндэлөө һэн.

— Буряад ороной залуу худэлмэришэн анги, энэ республикын хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байгаа индустри хадаа В. Петоновые өөрынгөө дуушан гэжэ тоолохо ёнотой,— гээд поэдэй «Тэрэнги һалбарна» гэжэ номыень оршуулһан Москвагай поэт Олег Дмитриев бэшээ һэн. Поэт Владимир Петонов республикынгаа ниитын хэмжээ ябуулганууда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, районуудаар үнэгэргэдэдэг буряад литературын үдэрнүүдтэ, конференцинүүдтэ, уншагшадтай уулзалганууда хабаадалсадаг. Тэндэһээ, худөө нютагуудай малшад, таряашадтай, БАМ-ай барилгашадтай уулзаһан шэнэ бодолнуудһаа шэнэ шүлэг, поэмэнүүдэйнгээ гол удхые халмажа абана бшуу. Энэнь али алишье таладаа аша туһатай гээшэ ааб даа.

ПОЭДЭЙ шүлэгүүд гансашье ород хэлэн дээрэ бэшэ, мүн манай ороной олон үндэнэ һаһатанай болон хари хэлэнүүд дээрэ оршуулагданхай. Тэрэ өөрөөшье олон угсаатанай поэдүүдэй зохёол-бүтээлнүүдые буряад хэлэн дээрээ аянгатуулаа. Жэшээлхэдэ, Монголой уран зохёолой классик Д. Нацагдоржын, мэдээжэ поэдүүд Б. Явуухуланай, Д. Тарвын болон бусадай шүлэгүүдые буряад уншагшад Владимир Петоновой оршуулга доро уншажа һонирхоһон байха.

Поэт шүлэгүүдэй олохон хамтын согсолборинуудай, антологинуудай бүридхэгшэ, хиһан шалгагша редактор байгаа.

1977 ондо М. Горькиин нэрэмжэтэ Литературна институдай дэргэдэхи уран зохёолой Дээдэ курсые амжалтатай дүүргэһэн поэт мүнөө үедэ Буряадайнгаа Уран зохёолшодой холбооной үмэнэһөө гаргагдаг «Байгал» журналай поэзи, публицистикэ болон шүүмжэлэлэй таһагай редактораар ажаллажа байна.

...Буряадай мэдээжэ поэт Владимир Константинович Петонов 50 наһаяа гүйсэбэ. Коммунист, СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн Владимир Петонов золто жабададайнгаа, зохёохы ажалайнгаа өбхалан дунда ябана.

«Сагаан замаар ябаарай,
сарюун гансахан хүбүүмни!»—
Сагаан буурал толгойтой
хүгшэн эжым юреөнгөө,
Сагаалжа харгы замыем,
һү адхан сүршэнгөө,
Сагаахан толбо—
һүнэй дээжэ—
богоһо дээрээ үлеөгөө,—

гэжэ поэт уянгата эрхим зохёолнуудайнгаа нэгэн болохо «Сагаан зам» гэжэ шүлэг соогоо бэшээ һэн. «Сагаан» гэжэ үнгэ зүһэ харуулһан үгын удха шанарые ажабайдалайнгаа сагаан зам болгон, образноор харуулһаниинь авторай арсашагүй амжалта болоо һэн. Сэхэ, сэбэр тодо «Сагаан замаараа» ажабайдалайнгаа табидахи хүтэл дабаан дээрэ гараад, наһанайнгаа нэлэнхы холын алас руу хаймадажа байһан аха нүхэртөө:

Дуулим, Буряад хизаараа
Дуулан, ирагуу байгыта,
Сагаан жэгдэ замаараа
Сарюун хододоо ябыта!—

гэжэ олон түмэн уншагшадайнь зүгөөө захия.

Булат ЖАНЧИПОВ.

Владимир ПЕТОНОВ

ЭМГЭН ТООНТО БУРЯАДНИ

Буряад дайдын сэлюун
зүрхэн—
Байгал далай, Байгал
далайл.
Һүниш, үдэрш логшон,
түргэн
Һамшан нойроо, долгёо
залаал.
Гурбан зуугаад мүрэн,
горход
Гурбан тээһээ эршэ
нэмээ.
Эрхэ монсог Ангар-дүүхэй
Эдир хүсөөр зубшан
дүүеэ.
Эльгэ нимгэн эхэ Буряад,
Эдир хоёр далиш алим?
Баруун далинь—Баруун
Буряад,
Бардам Ага—нүгөө
далинь.
Улаан-Удэ—түб хото
Уряал дэлгэн байдаг ходо.
Зүүнэйш буряад, баруунш
буряад
Зүрхөө даран, эндээ
буугаал,
Энгэр ураг дүрбэн угай
Эндээ арад эбтэйл угаа:
Хориин арба нэгэн хүбүүд,
Хани худараан,
сонгоолнууд.
Энэ һайхан дэлхэй дээрээ,
Эмгэн тоонто сарюун
Буряад,
Дэлгэр сагаан
сэдьхэлээрээ
Дэмбэрэлтэй энхэ жаргыш!

СССР 60

АДЛИ ТЭГШЭ ХАНИ НЭГЭДЭЛЭЙ ҺҮЛДЭ

СССР-эй Гүрэнэй герб... Мандажа байһан наранай туяа соо—бүмбэрсэг дэлхэй. Наанань — балта, хадуур. Арад зоной ажалай гэршэ болохо тарыанай залаа. Улаан бүд дээрэ «Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!» гэжэ бүхы союзна республикануудай хэлэн дээрэ бэшээтэй. Энэл даа манай гүрэнэй һүлдэ тэмдэг. Тэрэнние бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы хүнүүд мэдэхэ.

Гүрэнэй тэмдэгүүдэй фабрикын уран зураашаар худэлһэн И. ДУБАСОВ СССР-эй гербын авторнуудай нэгэниинь юм.

— Иван Иванович, манай ороной гербын хайшан гэжэ бии болоһон тухай хөөрэжэ үгыт?

—Энэ ажал Агууехэ Октябрнин революцийн илаһанай һүүлдэ гансата эхилээ һэн. Залуу совет республикада өөрын һүлдэ тэмдэг хэрэгтэй байгаа. Петроградай уран зураша А. Лео гербын түрүүшын проектые бэлдэһэн юм. Мандаа гаража байһан наранай туяа соо улаан бүд дээрэ балта, хадуур, һэлмэ жада зураһан байна. Балта, хадуурынь худэлмэришэн, таряашадай хани барисаае харуулаа, харин һэлмэ жадань манай ороной эрхэ сүлөөдэ һаалта хэһэн дайсадые һүрдөөхэ уялгатай байгаа. «Россин Социалис Федеративна Совет Республика» гэһэн бэшэгтэй, доронь «Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты! гэжэ бэшээтэй.

Энэ эскизынь В. И. Лениндэ харуулагдаһан юм. Совнаркомой Хэрэгүүдые эрхилэгшэ В. Бонч-Бруевичэй дурсаһанай ёһоор, Владимир Ильич Ленин гербын проектые тон анхаралтайгаар хаража үзөөд, иигэжэ хэлээ һэн: «Булимтархы политика бидэнэртэ тон харша. Манай хэһан дайн имагтал өөһэдыгөө хамгаалһан байха ёнотой. Һэлмэ жада манай һүлдэ бэшэ юм... Бэшэниинь тон һайн». Тиигэжэ В. И. Ленин зэбсэгыень зуража хаяад, энэ зурагта гараа табяа һэн. РСФСР-эй тус герб 1918 оной июль һарада баталагдаһан юм.

—1922 оной декабрьда Совет Социалис Республикануудай Союз бии болгогдоо. Тиихэдэнь бүхэсоюзна герб хэрэгтэй болоо һэн ааб даа...

—Эгээд эрхим эскиз бүтээхын түлөө конкурс соносхогдоо, Совет гүрэнэй худэлмэришэн, таряашанай гүрэн байһанние харуулхые оролдон, уран зураашад ажалай элдэб хэрэгсэлнүүдые герб дээрэ зураһан юм. Балта, хадуурһаа гадна, плугуудые, түмэршэ дарханай хабшуур, үнгэрхэдөө хажуур болоо тармуур зураһан байна. Эдэ бүхы зүйлнүүд гербын тодо ойлгостой, гоё һайханние харуулалгала һаалта хэжэ, ямар нэгэн ойдоо онсо зураг хэрэгтэй байгаа.

Эдэ бүхы проектнүүдэй хойшолуулагдахадань, гүрэнэй тэмдэгэй уран зураашад энээндэ хабаадалсаха баатай болоһон юм.

— Та, герб зохёон бүтээлгэдэ хабаадалсаа гүт?

—Энэ худэлмэрине бүлэг уран зураашад хамта бүтээгээ һэн. Гүрэнэй тэмдэгэй музейдэ шэнэ гербын олон тоото проектнүүд хадагалагдажа байдаг. СССР-эй һүлдэ тэмдэг харуулхын тула Россин Федерацийн гербые үндэһэн болгожо абаһан юм. Гэбэшье һүлдэ тэмдэг дээрэнь байһан залаа, балта, хадуур, табан хушуута одон бултадаа шэнээр зурагдаха гэжэ шийдхэгдэһэн байгаа. Уран зураша В. Корзуйай проект үндэһэн болгожо абтаба. Энэ проектые нүхэр Корзун фабрикын уран зурагай болон графикын талаар директорэй туһалагша В. Андриановтай хамта өөтөөһэн байна. Тэдэнэр бүмбэрсэг дэлхэй харуулжа, дээрэнь балта, хадуур зураха гэжэ дурадхаһан юм. Тиихэдэнь гүрэнэй һүлдэ тэмдэгэй һүүлшын эскиз зурахые намда даалгаа һэн.

—Юундэ заатагүй танда даалгагдаа һэн хаб?

—Агууехэ Октябрнин табан жэлэй ойн хүндэлэлдэ почтын гоё һайхан марка зураха гэһэн конкурсдо энээнэй урда тээ илажа гараһан байгааб. Эгээл энэ ушар намда харгы нэжэ үгэһэн юм. Тон богони болзорто герб зураха гэһэн даабари үгтэбэ.

— Герб бүтээхэ энэ худэлмэритнай ямараар үнгэрөөб?

— Гербын зурагые үнгэтэ шэрээр бүтээхэ гэһэн даабари намда үгтөө. Гурбан хоногоор Одинцово ошоод, удэр һүнигүй худэлжэ, балта, хадуурые, бүмбэрсэг дэлхэйе зураад, түрүүшын проектдэ заһабаринуудые оруулһан байнаб. Түрүүшын эскиз дээрэ «Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты! гэһэн бэшэг ондоо тээ табихые хараалһан байнаб.

Уданшьегүй бүгээдэ бэлэн болобо. ЦИК-гэй Президиум эскизые хаража үзөөд, хэды удэр үнгэрһэн хойно Президиумэй секретарь А. Енукидзе «Түгэсхэлэй вариант гэжэ баталнаб» гээд гараа табиһан юм. Энэ ушар 1923 оной сентябриин 22-то болоо һэн. Харин 1924 ондо Советуудэй Бүхэсоюзна II съезд тэрэнние баталһан юм. Мүн лэ энэ съезд дээрэ СССР-эй Конституци (Үндэһэн Хуули) абтажа, нэгэ статья доторнь шэнэ герб тухай бэшэгдэһэн байгаа.

—Иван Иванович, тэрэ гэнээр манай герб хубилаа гү?

—Тэрэ гэнээр манай герб хубилаагүй шахуу. «Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!» гэһэн үгэнүүд түрүүшын вариант дээрэ зурагаан хэлэн дээрэ—ород, украин, белорус, азербайджан, армян, грузин хэлэн дээрэ—бэшэгдэһэн байгаа. 1936 ондо СССР-эй Конституци баталагдажа, улаан бүд дээрэ бэшэгдэһэн союзна республикануудта Казахай, Киргизэй союзна республикануудта нэмээ. Һүүлдэнь Латвийн, Литвагай, Эстониин, Молдавиин республикануудта нэмэһэн юм. Тиигэжэ герб дээрэмнай 15 союзна республикын хэлэн дээрэ «Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!» гэһэн үгэнүүд дабтагдана.

СССР-эй гербдэ ороноймнай бата бэхи хүсые гэршэлдэг техникэ харуулагдаха, балта, хадуурые комбайнаар һэлгэхэ хэрэгтэй гэһэн дурадхалнууд бии байгаа. Тиихэдэ Ленинградай худэлмэришэд «балта, хадуур гээшэ хуушаһан техникые харуулна бэшэ, харин худэлмэришэн, таряашанай хэтэ мүнхын нэгэдэлые харуулна... Гербые ондоо болгоһоной хэрэгтүй» гэжэ газетэдэ тон зүб бэшэһэн байна.

Эхэ ороноймнай герб... Тон ойлгосотой, агууехэ һүлдэ шэнжэтэй, совет хүнүүдэй коммунизмын замаар дабшахадань, зоригжуулдаг һүлдэ тэмдэг болоно.

ТАСС-ай корреспондент А. СИВЦОВ хөөрэлдөө хэбэ.

СОВЕТ ПРОКУРАТУРЫН 60 ЖЭЛЫЕ УГТУУЛАН

ОЛОНОЙ НЭГЭН

Ажалай ба гүрэнэй журам нарин нягтаар сахидаг, бэрхэ мэргэжэлтэн, РСФСР-эй габьяата юрист, юстициин ахалагша советник Содбо Жалсанович Аржигаров эгээл хүндэтэй хүнүүдэй нэгэн болоно. Тэрэ мүнөө 67 наһатай болобошье, гэмтэ ябадалтай тэмсэгшэдэй түрүү зэргэдэ жагсаһан зандаа.

...Үнгэрһэн жэлэй май һарада һэн. Энэ үеэр Загарайн районой Ангирай-Адагта болоһон ойн түймэрэй үедэ 7 хүн наһа бараһан, 2 хүн хүндөөр шархатаһан байгаа. Энэ хэрэгые С. Ж. Аржигаров богонихон сагай туршада шадамар бэрхээр мүрдэжэ, гэмтэ зэмтэ нюурнуудые харюусалгада хабаадуулһан байха юм. Мүрдэлгын үедэ нүхэр Аржигаров экспертнүүдые урижа, ойо дахин усал болоһон газарта ошожо, ушар шалтагаануудые тон зүбөөр элирүүлһэн гээшэ. Тиигэжэ Үнэгэтэйн лесхозой ойн харуулшан В. П. Спиридонов болоһон ушарта зэмэтэй гэжэ тодоруулаа һэн. Энэ дүршэлтэй мүрдэгшын олон тоото ажал хэрэгүүдһээ гансахан жэшээ болоно.

Содбо Жалсанович бүхы наһаяа эрхэ ба хуули хамгаалгын хэрэгтэ зорюулһан байна. Тэрэ 1935 ондо Түнхэнэй районой арадай сүүдэй секретаряар ажаллажа эхилһэн намтартай. Хоёр жэл үнгэрөөд байхада, районойнгоо прокуратурын мүрдэгшөөр томилогдоо һэн. Удаань бэрхэ мэргэжэлтэн-мүрдэгшэ байһан тула районой прокуророор, республикын прокуратурын мүрдэлгын таһагай начальнигаар ажаллаа, 1965 ондо Буряадай АССР-эй прокуророй орлогшоор томилогдоо юм.

Энэ харюусалгатай тушаалда байха зуураа, дүй дүршэлтэй прокурор залуу мэргэжэлтэдые һургаха, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бэлиг шадабарияа ехэтэ зорюулһан байна. Мүнөө наһатай болоһоншье мүрдэгшэд тэрэнэй хүтэлбэри доро ажал худэлмэриингөө «нюусые» таняа һэмди гэжэ мэдэрдэг.

С. Ж. Аржигаров 1971 ондо Буряадай АССР-эй Верховно сүүдэй түрүүлэгшын орлогшоор томилогдоод, пенсидэ гаратараа тэндээ ажаллаа.

Энэ нүхэр гараа дэлгээд, миин һуужа шададагүй юм. Тиимэл хадаа тэрэ мүнөөшье республикын прокуратурын мүрдэлгын таһагай прокуророор ажаллажа үргэлжэлһөөр. Тэрэ олон семинарнууд, хэшээлнүүд дээрэ лекци болон хөөрэлдөөнүүдые үнгэрэгхэһөө гадна, орёо гэмтэ ябадалнуудые мүрдэлгын нюусануудай талаар зүбшэл заабаринуудые үгэдэг. Хэрбээ ямар нэгэ орёо гэмтэ ябадалай гараа һаань, тэрэ дороо өөрөө ошожо, нарин нягта мүрдэлгын худэлмэрин ябуулдаг гуримтай. Гадна гэмтэ ябадал нэргылхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг байһан тула олон удаа городской, районно Советүүдэй арадай депутаадаар һунгагдаһан байна.

Прокуратурын худэлмэридэ удаан саг соо эрхимээр ажаллаһанайнгаа түлөө С. Ж. Аржигаров Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй грамотаар, «Ажалай шэн габьяагай түлөө» болон бусадшье медальнуудаар шагнагдаһан, «РСФСР-эй габьяата юрист» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн гээшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: С. Ж. Аржигаров.

А. МАНДАНОВ,
юстициин ахалагша советник.

• ТАСС • АПН •

ХИЛЫН САААНАҺАА

ГАДААДЫН ГАЗЕТЭНҮҮДЭЙ МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

КПСС-эй Центральна Комитедэй Москвада болоһон Пленум тухай гадаадын хэблэл үргэнөөр мэдээсэнэ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй элидхэлые, Пленумэй бусад материалнуудые социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай газетэнүүд сүм гү, али дэлгэрэнгыгээр хэблэн тунхаглана. СССР-эй Эдеэ хоолой программые шидхэлгэдэ КПСС-эй ЦК-гай комплексноор хандадаг байһыень Л. И. Брежневэй элидхэл элирхэйлбэ. Иимэ программые бэлдэлгэ ба бэлүүлгэ — совет түсэблэлгын, социалис экономикые хүтэлбэрилгын хэрэгтэхи онсо шэнэ хэмжээн болоно,— гэжэ **Чехословакиин «Руде право»** тусхайлан тэмдэглэнэ.

Партиин дурадхаһан зохёон байгуулхы түсэбүүдэй бодото дээрээ бэлүүлэгдэхын тула амгалан байдал сахин хамгаалха шухала гэһэн Л. И. Брежневэй үгэнүүдтэ **Франциин «Юманите»** анхаралаа хандуулна. Эдеэ хоолой программа гадаадын оронуудтай, түрүүшын эдлжээндэ социалис оронуудтай харилсаа холбоо бэлүүлхээр хараална. Гэхэ зуура зарим капиталис гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд юрын наймаанай ябуулганууде, жэшээлхэдэ, ороонь таряа худалдалые Советскэ Союзда хашалта хэхэ арга болгохо һанаатай гэжэ тус газетэ тэмдэглэнэ. Энээнтэй дашарамдуулан, «иимэ һанаашалганууде хэзээшье хэрэгсээгээгүй һэмди, хэрэгсээхэшьегүйби» гэһэн Л. И. Брежневэй үгэнүүдые газетэ тусхайлан дурдана.

△ Дай буруушаһан олошитын жагсаалнуудай элдэб оронуудта улам үргэдэн дэлгэржэ байһан тухай гадаадын хэблэл мэдээсэжэ үргэлжэлһөөр. Ядерна дай буруушаһан худэлөөнэй хүсэтэ дэбжэлтые хоёр неделиин үеэр нээгдэхэ, буу зэбсэгүүдые хуряалгын асуудал зүбшэлхэ ООН-ой Генеральна Ассамблейн хоёрдохи тусхай сессиин худэлмэриин хараа шэглэл болгохые оролдохо саг тулаа гэжэ **Японой «Майнити»** газетэ «Токиодохи ехэ жагсаалһаа буу зэбсэгүүдые хуряалгын, асуудал зүбшэлхэ ООН-ой Генеральна Ассамблейн сесси хүрэтэр» гэһэн редакционно статья доторoо бэшэнэ. Ядерна дайн худар шэлжэхэ хараа шэглэлые ядерна зэбсэгүүдые хуряалгын худэлөөн болгон, юрын эрхэтэдэй оролдолго хүсэлэлгөөр хубилгажа шадагдаха гэжэ тус газетэ тусхайлан тэмдэглэнэ.

△ **Англиин «Дейли телеграф»** Аргентинэдэ эсэргүү экономическа хорилтонуудые тодорхой бэшэ болзороор һунааха гэһэн (Италиа ба Ирланди һаналаа баряа) Европын экономическа нүхэсэлэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй шидхэбэри тухай мэдээсэхэ зуураа, ингэжэ тэмдэглэнэ: энэ шидхэбэри Англиин правительствын «таханаа ханаха ябадал үүсхээ». «Европодохи партнернуудынь Великобританиие орхихо хүсэлэнгүй байба» гэжэ тэрэ газетэ тоолоно.

• ТАСС • АПН •

ЛЕНИНЭЙ ЗАХЯА ЗААБАРИНУУДАЙ ҮНДЭҺӨӨР

ЛУАНДА. КПСС-эй Советскэ правительствын хэлбэришэгүй баримталан бүелүүлдэг эб найрамдалта гадаадын политика бүхы дэлхэй дээрэ амгалан байдалай мандахын түлөө тэмсэхэ, гэһэн Ленинэй захяа заабаринуудта Агууехэ Октябриин ороной хододоо үнэн байдагые мүнөө үнэншэмэ тодоор элирхэйлэн гэршэлнэ,— гэжэ Анголын Уран зохёолшодой холбооной генеральна секретарь Антонио Кардозу ТАСС-ай корреспондентдэ мэдүүлбэ.

Октябриин революцийн илаһан түрүүшын үдэрһөө бусад арадуудтай эб эетэй ажаһуухые эрмэлэзэдэг байһанаа совет арад хүн түрэлтэндэ бодото дээрээ элирхэйлэн харуулаа. Гартаа буу барижа ходо бодохо ушартай болоһониинь тэрэнэй гэм бэшэ юм. Олон үндэһэ яһатантай Советүүдэй орондодай баадахаа бүхэндэнь, энэ ороң хододоо илажа гарадаг байгаа. Юундэб гэхэдэ, Ленинэй хэрэгые, революцийн ба дэбжэлтын хэрэгые тэрэ аршалан хамгаалдаг байгаа гэжэ А. Кардозу тэмдэглэнэ. Энэнь Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ — дайшалхы манлайгаа—КПССые тойрон жагсагша совет арадай угааехэ гэмтэл, хохидолнуудай сэнгээр империализмын ба хархис этэгээдүүдэй хүсые бута сохиһон, Европын арадуудые гитлеровскэ богоолшолгоһоо сүлөөлһэн, дэлхэйн дээдэ зэргын хүгжэлтые хосоролгоһоо абарһан илалтын үедэ иланаяа эли тодоор харагдаа һэн.

Шахардуу байдалые улам ехээр һуларуулха, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрхэ ябадал болоулха, дэлхэйн амгалан тайбан байдал сахин хамгаалха ба батадхахын тула Советскэ Союзай гаргадаг ороолдолго хүсэлэлгэнүүд бидэндэ, анголецуудта, дүтэ ба ойлгосотой юм,— гэжэ А. Кардозу хэлэбэ. Бидэнэр табан зуу шахуу жэлэй туршада колониальна зонхилолгодо эсэргүүсэн тэмсэһэн байгаабди, МПЛА-гай—Ажалай партиин хүтэлбэри доро шэнэ ажабайдал амжалтатайгаар зохёон байгуулхын тула амгалан тайбан байдал бидэндэ мүнөө тон шухала байна,— гэжэ тэрэ мэдүүлнэ.

ХАРАТА ААШЫЕ БУРУУЩААНА

НЬЮ-ПОРК. Аргентинэдэ эсэргүү Лондоной ээбсэгтэ харата ябуулга хадаа хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдэй арадуудта уг үндэһөөрөө харша, уласхоорондыń империализмын эзэрхэг түримхэй хараа бололой үзэгдэл болоно,— гэжэ бүлэглэлнүүдтэ жабададагүй оронуудай түлөөлэгшэд мэдүүлбэ. Эдэнэр Фолклендскэ (Мальвинска) олтирогуудые булаалдаһан зуришэлдөөнэй асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ байгаа ООН-ой Аюулгүйн Советэй яаралтай заседаниида хабаадана.

Урда Атлантикадахи зуришэлдөөнэй асуудалые зүбшэн хэлсэхын тула яаралтай гурбан заседани зарлаһан Аюулгүйн Советэй худэлмэрийнөө харахада, Латинин Америкын гүрэнүүд, мүн бусад олон оронууд энэ райондохи түримхэй ябуулгадаа Британиин сэрэгшэдэй улам дэбэргэжэ байһанда ехээр дураа гутана, буудалдаа дары зогсоохо, эбэн хөөрөлдөөнүүдые һэргэхэ эрилтэ табина.

Фолклендскэ (Мальвинска) олтирогуудые булаалдаһан зуришэлдөө хёморсо болоулха зорилготой оролдолго хүсэлэлгээ һэргээхыень ООН-ой генеральна секретарьшье түйһан үгэнүүд Советэй документ дотор дурдагдана. Тэрэшэлэн «зуришэлдөөндэ хабаатай асуудалнуудаар даабаряа нүүрэлэхэнь генеральна секретарьтай бүрин харилсаа холбоо тогтоохыень, түрүүшын ябуулга болгон, дайнай ябуулганууде 72 часай турша ссо болоулхаар зүбшөөхыень уряална».

Гэхэ зуура англо-американ тала эдэ дурадхалнуудые гансата буруушаһан байна.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. КПСС-эй Центральна Комитедтэ ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ — ТАСС-ай материал. Совет-австриин хөөрэлдөөнүүд — ТАСС-ай материал. Хани барисаанай оршон байдалда — ТАСС-ай материал. Л. И. Брежневэй үгэнэн харюу—ТАСС-ай материал.

Хоёрдохи хуудаһанда. КПСС-эй Центральна Комитедтэ ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ — ТАСС-ай материал. Хани барисаанай оршон байдалда — ТАСС-ай материал.

Гурбадахи хуудаһанда. «Хуули хёрхоор сахиха» — Б. Цыденжаповай статья. «Урда Забайкалин урданай байдал» — А. Цыбиктаровай статья. Хилын саанаһаа телетайпаар абтаһан мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Эхэ ороноймнгоо хилэ хамгаалагшад» — Г. Титовой статья. «Хайша хэрэгэр хандана» — С. Димитровагай корреспонденци. «Байгалай баялиг» — А. Егоровой корреспонденци. Соносхолнууд ба мэдээсэлнүүд.

Сагаан Уларил

Мүнөөдэр республика доторнай сэлмэжэ, бүрхэжэ байха. Урда, баруун-урда болон Прибайкалиин районуудаар бороо орохо. Баруун-урдаһаа секундын 7—12 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Удэрынь 12—17, зарим районуудаар 8 градус дулаан байха.

Улаан-Удэдэ шиг нойтон орохогүй. Баруун-урдаһаа секундын 7—12 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Удэрынь 14—16 градус дулаан болохо.

Майн 29—30-най удэрнүүдтэ сэлмэжэ, бүрхэжэ байха. Хойто ба Хойто-Байгалай районуудаар шиг нойтон орохогүй. Бусад нютагуудта багахан бороон орохо. Һүниндөө 0—5 градус дулаан байха, зарим нютагуудаар хюруу унажа магад. Удэртөө 15—20 градус хүрэтэр дулаарха.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор—2-54-54, приемная —2-54-93, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв секретарь — 2-50-5? секретариат, —2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышлен и строительства—